

Näringsutskottets betänkande 2018/19:NU13

Handelspolitik

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om internationell handel, EU:s inre marknad och handels- och investeringsfrämjande. Motionsyrkandena rör bl.a. frågor om främjande av internationell handel, handel och hållbarhet, handel med sälprodukter, främjandet av EU:s inre marknad, exportförbudet för snus och vissa övergripande frågor om handels- och investeringsfrämjande. Utskottet hänvisar bl.a. till den förda politiken och pågående insatser.

I betänkandet finns 18 reservationer (M, SD, C, V, KD, L) och två särskilda yttranden (V).

Behandlade förslag

Ett sextiototal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Internationell handel.....	7
Motionerna.....	7
Vissa kompletterande uppgifter	11
Utskottets ställningstagande.....	24
EU:s inre marknad.....	28
Motionerna.....	28
Vissa kompletterande uppgifter	30
Utskottets ställningstagande.....	36
Handels- och investeringsfrämjande.....	38
Motionerna.....	38
Vissa kompletterande uppgifter	41
Utskottets ställningstagande.....	48
Reservationer	51
1. Vissa frågor om internationell handel, punkt 1 (M).....	51
2. Vissa frågor om internationell handel, punkt 1 (SD).....	52
3. Vissa frågor om internationell handel, punkt 1 (C)	54
4. Vissa frågor om internationell handel, punkt 1 (L).....	55
5. Handel och hållbarhet, punkt 2 (M).....	56
6. Handel och hållbarhet, punkt 2 (SD)	57
7. Handel och hållbarhet, punkt 2 (V)	58
8. Handel med sälprodukter, punkt 3 (M, SD).....	60
9. Vissa frågor om EU:s inre marknad, punkt 4 (M)	60
10. Vissa frågor om EU:s inre marknad, punkt 4 (SD).....	61
11. Vissa frågor om EU:s inre marknad, punkt 4 (C)	63
12. Vissa frågor om EU:s inre marknad, punkt 4 (L)	64
13. Exportförbudet för snus, punkt 5 (M, SD).....	65
14. Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande, punkt 6 (M)	66
15. Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande, punkt 6 (SD)	67
16. Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande, punkt 6 (V).....	70
17. Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande, punkt 6 (KD).....	71
18. Exportrådgivning och export av välfärdstjänster, punkt 7 (M, KD)	73
Särskilda yttranden	75
1. Vissa frågor om internationell handel, punkt 1 (V)	75
2. Vissa frågor om EU:s inre marknad, punkt 4 (V)	76
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	77
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19	77

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Internationell handel

1. Vissa frågor om internationell handel

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 2, 5, 6 och 8–10,

2018/19:915 av Edward Riedl (M),

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8,

2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 17 i denna del,

2018/19:2709 av Daniel Bäckström och Fredrik Christensson (båda C),

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 29 och

2018/19:2903 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 32.

Reservation 1 (M)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (L)

2. Handel och hållbarhet

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 7,

2018/19:371 av Amineh Kakabaveh (V) yrkandena 14 och 15,

2018/19:450 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD),

2018/19:723 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 10–12,

2018/19:757 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 17,

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 30,

2018/19:2784 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2895 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 24 och 25 samt

2018/19:2903 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 35.

Reservation 5 (M)

Reservation 6 (SD)

Reservation 7 (V)

3. Handel med sälprodukter

Riksdagen avslår motion

2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 20.

Reservation 8 (M, SD)

*EU:s inre marknad***4. Vissa frågor om EU:s inre marknad**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:161 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
 2018/19:305 av Jimmy Ståhl (SD),
 2018/19:752 av Anna Wallentheim (S) yrkandena 1 och 2,
 2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) yrkande 40,
 2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 6 och 7,
 2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 11,
 2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 17 i denna del,
 2018/19:2776 av Sofia Damm (KD) yrkandena 1 och 2 samt
 2018/19:2783 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 25.

Reservation 9 (M)

Reservation 10 (SD)

Reservation 11 (C)

Reservation 12 (L)

5. Exportförbudet för snus

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:162 av Tobias Andersson m.fl. (SD),
 2018/19:1279 av David Josefsson (M) yrkande 1,
 2018/19:2006 av Erik Bengtzboe (M) och
 2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 25.

Reservation 13 (M, SD)

*Handels- och investeringsfrämjande***6. Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:154 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD),
 2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
 2018/19:167 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–3,
 2018/19:757 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 15, 16 och 32,
 2018/19:865 av Edward Riedl (M),
 2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 20,
 2018/19:1312 av Maria Strömkvist och Roza Güclü Hedin (båda S),
 2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5,
 2018/19:2735 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 7,
 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 29,
 2018/19:2783 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 28,
 2018/19:2820 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6,
 2018/19:2895 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 20 och
 2018/19:2913 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 14.

Reservation 14 (M)

Reservation 15 (SD)

Reservation 16 (V)
Reservation 17 (KD)

7. Exportrådgivning och export av välfärdstjänster

Riksdagen avslår motion

2018/19:2783 av Lars Hjärmered m.fl. (M) yrkandena 26 och 27.

Reservation 18 (M, KD)

Stockholm den 28 maj 2019

På näringsutskottets vägnar

Lars Hjärmered

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lars Hjärmered (M), Helene Hellmark Knutsson (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johansson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Lotta Olsson (M), Mathias Tegnér (S), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD), Lorentz Tovatt (MP), Peter Helander (C), Patrik Engström (S), Charlotte Quensel (SD), Per Schöldberg (C) och Lorena Delgado Varas (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet 63 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19. Under beredningen av detta ärende har utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Ann Linde den 23 april 2019 informerat utskottet om regeringens prioriteringar när det gäller EU:s handelspolitik och EU:s inre marknad.

Utskottets överväganden

Internationell handel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som rör vissa frågor om internationell handel, handel och hållbarhet och handel med sälprodukter. Utskottet hänvisar bl.a. till den förda politiken och pågående insatser.

Jämför reservation 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (L), 5 (M), 6 (SD), 7 (V) och 8 (M, SD) samt särskilt yttrande 1 (V).

Motionerna

Vissa frågor om internationell handel

I kommittémotion 2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) framhålls att väl fungerande tvistlösningsmekanismer mellan stater och investerande företag hör till handelsavtalens grundfundament. Dessa mekanismer är till för situationer då investerare anser sig ha blivit diskriminerade eller på annat sätt oskäligt behandlade av en stat. För att skydda svenska företags rättigheter och möjligheter att delta på internationella marknader är det enligt motionärerna därför viktigt att Sverige verkar för att det i bilaterala och plurilaterala handelsavtal skapas funktionella och effektiva tvistlösningsmekanismer som underlättar för små och medelstora företag att etablera sig i andra länder (yrkande 29).

I motion 2018/19:915 av Edward Riedl (M) förordas att regeringen bör göra en översyn av hur fler gränshinder mellan Sverige och Norge kan rivas i syfte att främja handeln mellan länderna eftersom framför allt små företag avskräcks från att kliva in på den norska marknaden på grund av de hinder som uppstått som en konsekvens av att Sverige är medlem i EU medan Norge inte är det.

I motion 2018/19:2903 av Hans Wallmark m.fl. (M) anförs bl.a. att Sverige ska vara den främsta rösten för frihandel och öppenhet inom EU och i världen. EU:s frihandelsavtal ska enligt motionärerna vara så ambitiösa och heltäckande som möjligt. Det anges därför vara viktigt att slå vakt om och bidra till ett robust internationellt handelssystem som tryggar att ingångna avtal och överenskommelser efterlevs. Sverige ska vara en aktiv röst i världen och i Världshandelsorganisationen (World Trade Organization, WTO) för att driva på för fler och mer omfattande globala frihandelsavtal, sägs det i motionen (yrkande 32).

I kommittémotion 2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för icke snedvridande konkurrensregler nationellt och globalt (yrkande 2). Stora exportnationer och ekono-

miskt tunga nationer ska inte kunna agera protektionistiskt och ge marknadsstöd och snedvridande subventioner till sin egen industri, sägs det i motionen. Vidare bör riksdagen enligt motionärerna tillkännage för regeringen att Sverige ska verka för en öppen och fri handel samt motverka protektionism (yrkande 5). Sverige bör föra en frihandelsvänlig linje både som nation och inom EU och internationella forum, som t.ex. WTO. I motionen föreslås vidare ett tillkännagivande om att handelsavtal i första hand ska prioritera en realtillväxt i den svenska industrin (yrkande 6). Handelsavtal kan därför enligt motionärerna riktas mot t.ex. regionala delar av världen eller slutas genom bilaterala och multilaterala avtal nationer emellan för att uppnå bästa möjliga effekt. Motionärerna är generellt sett positiva till ett handelsavtal mellan EU och USA, även om de samtidigt påtalar vissa svårigheter och utmaningar som finns med att sluta ett avtal, och förordar bl.a. att parterna i första hand bör se över de områden som har störst möjlighet till regelsamarbete snarare än att försöka hitta gemensamma nämnare för alla sektorer. Motionärerna understryker att ett avtal inte får utmynna i en situation där företag generellt ska kunna stämma stater med stöd av avtalet, och där den svenska modellen skadas, eller i en situation där avtalet i övrigt leder till en underminering av det svenska självbestämmandet (yrkande 8). Motionärerna betonar vidare vikten av att förhandlingarna om ett framtida handelsavtal mellan EU och Storbritannien genomförs skyndsamt. Detta skulle enligt motionärerna ge EU mer trovärdighet, men framför allt underlätta för investeringar i både Sverige och Storbritannien eftersom det ger en möjlighet för företagen att planera sin kommande verksamhet. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att Sverige ska vara en drivande kraft inom EU för att ett nytt handelsavtal ska komma till stånd (yrkande 9). Alldeles oavsett framtida relationer mellan EU och Storbritannien kvarstår det faktum att Storbritannien i dag är en av Sveriges mest betydande handelspartner, både gällande export och import. Därför framhåller motionärerna att Sverige även i fortsättningen måste verka för goda handelsrelationer med Storbritannien, oaktat Storbritanniens relation till EU (yrkande 10).

I kommittémotion 2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) anförs bl.a. att EU måste öppna sig mer mot omvärlden och aktivt arbeta för att upprätta fler globala frihandelsavtal (yrkande 17 i denna del).

I motion 2018/19:2709 av Daniel Bäckström och Fredrik Christensson (båda C) anförs att företag som ska passera Sverige–Norge-gränsen drabbas av gränshinder som hindrar affärerna eftersom Norge inte är med i EU:s tullsamverkan. Det handlar främst om tull och moms, olikheter i regelverk och standarder samt brist på information. Motionärerna menar att det svenska gränshindersarbetet därför måste stärkas så att informationen förbättras, framför allt till små och medelstora företag samt att svenska myndigheter ska verka för att förenkla för företag vid handel över gränsen.

I partimotion 2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) förordas ett tillkännagivande om mer europeisk frihandel med omvärlden. Motionärerna anser att EU ska driva på för multilaterala överenskommelser och plurilaterala

handelsliberaliseringar och samtidigt fortsätta att förhandla bilaterala frihandelsavtal med partner som uppvisar ett intresse för ömsesidigt liberaliserad handel. Vidare ska EU, enligt motionärerna (yrkande 8), även driva på för att återstarta förhandlingarna med USA om det transatlantiska handels- och investeringsavtalet (Transatlantic Trade and Investment Partnership, TTIP).

Handel och hållbarhet

I kommittémotion 2018/19:2783 av Lars Hjälmered m.fl. (M) framhålls att tillgång till effektiv ren energi och rena teknologier på sikt är avgörande för världens hållbara utveckling. Motionärerna framhåller att svensk ren teknologi håller hög klass och har potential att bli ledande internationellt. Därför behövs insatser på flera plan för att stimulera exportmöjligheterna men också för att motverka de vanligt förekommande handelshindren, såsom höga tullar på ny miljövänlig energiteknik (yrkande 30).

I kommittémotion 2018/19:2784 av Lars Hjälmered m.fl. (M) förordas ett tillkännagivande om att Sverige ska verka för att minska tullar och andra handelshinder för miljövänlig energiteknik, såsom solceller. På så vis kan miljöteknik spridas snabbare globalt och därmed bidra till en hållbar utveckling (yrkande 3).

Att underlätta för handeln med miljövänliga och miljöförbättrande produkter är ett alldeles utmärkt sätt att hantera klimathot och andra miljöproblem sägs det i kommittémotion 2018/19:2895 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M). Motionärerna anser därför att riksdagen genom två olika tillkännagivanden ska uppmana regeringen att driva på i EU dels för att länder som vidtar verkningsfulla åtgärder och sänker sina utsläpp ska belönas med mer fördelaktiga handelsavtal (yrkande 24), dels i förhandlingarna av det gröna frihandelsavtalet Environmental Goods Agreement (EGA) så att det blir så omfattande som möjligt, dvs. att tullar på klimatsmarta varor måste sänkas eller helt tas bort (yrkande 25).

I motion 2018/19:2903 av Hans Wallmark m.fl. (M) anförs bl.a. att handel är ett viktigt verktyg i kampen för bättre miljö. Genom att ta bort tullar och handelshinder kan den gröna frihandeln utökas för miljö- och klimatsmarta varor, tjänster och teknologier (yrkande 35).

I kommittémotion 2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) anförs att även andra än rent ekonomiska intressen bör kunna beaktas i handelsavtal. Motionärerna förordar därför ett tillkännagivande om att handelsavtal bör innefatta djuretik, s.k. Corporate Social Responsibility (CSR) och miljöaspekter där prioriteringen ligger på ett minskat koldioxidläckage (yrkande 7).

I motion 2018/19:450 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD) förordas ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda omfattningen av bolag vars produkter är ett resultat av slavarbete. Motionärerna framhåller vikten av att identifiera de bolag vars produkter gynnar slavmarknaden och att därefter snarast vidta åtgärder för att förhindra slavarbete.

Jonas Sjöstedt m.fl. (V) framhåller i partimotion 2018/19:757 att Statskontoret i rapporten FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete analyserat hur Sverige efterlever FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och lämnat förslag på olika åtgärder. Motionärerna ställer sig bakom de förslag som lämnas i rapporten och anser att regeringen utifrån denna rapport bör återkomma till riksdagen med förslag (yrkande 17).

I kommittémotion 2018/19:723 av Håkan Svenneling m.fl. (V) framhålls att Sida i skrivelsen Utnyttjande av utvecklingssamarbetet för att motverka det krympande utrymmet för civilsamhället lyfter fram företagets roll i arbetet med att motverka det krympande demokratiska utrymmet. Sida föreslår att Sverige ska etablera en funktion för vägledning och kunskap för svenska företag som vill engagera sig i detta. Motionärerna instämmer i Sidas bedömning och menar att en sådan funktion vore välkommen (yrkande 10). Motionärerna framför vidare att svenska investeringar aldrig får bidra till brott mot de mänskliga rättigheterna och att det behövs ökad transparens och tydliga konsekvensanalyser när svenska myndigheter understödjer export och investeringar. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på bindande riktlinjer för företagets ansvar och mänskliga rättigheter, sägs det i motionen (yrkande 11). Motionärerna menar även att regeringens handlingsplan för hållbart företagande och mänskliga rättigheter inte tydligt tar sig an frågan om det krympande utrymmet för civilsamhället. Motionärerna menar att handlingsplanen tydligare bör främja organisationers, arbetstgares, urfolks, lokalbefolkningars och människorättsförsvarens och miljöförsvarens möjligheter att finnas, organisera sig och agera offentligt, och att handlingsplanen bör revideras i enlighet med detta (yrkande 12).

I motion 2018/19:371 av Amineh Kakabaveh (V) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att en mycket strikt uppförandekod ska gälla för de svenska företag som avser att investera i Iran, vilken innebär att företagen ska respektera mänskliga rättigheter, inberäknat rättigheter för de anställda vid de svenska företagen att förhandla med arbetsgivaren om löner och arbetsvillkor i enlighet med Internationella arbetsorganisationens (ILO) kärnkonventioner. Vidare anser motionären att riksdagen genom ett tillkännagivande bör uppmana regeringen att verka för att svenska företag som vill investera i Iran gör det i de eftersatta kurdiska områdena så att arbetstillfällen skapas där (yrkande 15).

Handel med sälprodukter

I kommittémotion 2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska ta fram en strategi för hur den har tänkt agera för att säkerställa att handeln med sälprodukter ska tillåtas igen. Motionärerna anför att avsaknaden av ett undantag skapar etiska problem eftersom jakten på säl behövs för att skydda fisket samtidigt som förbudet gör att det inte går att nyttja de sälar som jagas (yrkande 20).

Vissa kompletterande uppgifter

Övergripande om handelspolitik

Övergripande om internationell handel

Handelspolitik innefattar åtgärder som länder tillämpar för att påverka den internationella handeln med varor och tjänster samt utländska direktinvesteringar. Den traditionella handelspolitiken har i huvudsak gällt avtal om regler för varuhandeln. I dag är ansatsen bredare och omfattar även regionala och multilaterala regelsystem på områden som tjänstehandel, investeringar och immaterialrättsligt skydd.

EU har en gemensam yttre handelspolitik, vilket bl.a. innebär att alla EU:s medlemsländer har samma tullar mot omvärlden och att handelsavtal som rör utbyte av varor och tjänster med länder utanför EU är gemensamma för alla medlemsländer. Det innebär också att medlemsländerna i EU har gemensamma förhandlingspositioner i internationella handelsförhandlingar. Den gemensamma handelspolitiken omfattar även handelspolitiska skyddsåtgärder, handelsrelaterade aspekter av immaterialrätt och utländska direktinvesteringar. EU har dessutom en gemensam jordbrukspolitik som tillsammans med det gemensamma regelverket på den inre marknaden – som bl.a. rör miljö, säkerhet och hälsa – påverkar EU:s handelsrelationer med omvärlden.

EU-kommissionens handelspaket

Den 13 september 2017 presenterade kommissionen i meddelandet En balanserad och progressiv handelspolitik för att styra globaliseringen (COM(2017) 492), ett paket med nya förslag på hur EU:s handelsagenda skulle kunna utvidgas och fullbordas. Kommissionen listar följande delar i sitt handelspaket:

- ett förslag till förordning om att inrätta en ram för granskning av utländska direktinvesteringar i EU
- rekommendationer om att inleda förhandlingar om handelsavtal med Australien och Nya Zeeland
- en rekommendation om att inleda multilaterala förhandlingar om att inrätta en multilateral domstol för att lösa investeringstvister
- beslutet att kommissionen fr.o.m. nu ska offentliggöra sina rekommendationer till förhandlingsdirektiv för handelsavtal
- beslutet att inrätta en grupp som ska ge råd om EU:s handelsavtal.

I kommissionens strategi för att uppnå en balanserad och progressiv handelspolitik för att styra globaliseringen ingår att besegla nya handelspartnerskap för att skapa progressiva regler för världshandeln, en fast handels- och investeringspolitik som skyddar EU:s intressen och uppnår rättvisa genom att alla parter agerar enligt regler – med lojala konkurrensvillkor, samt utan illojala subventioner – dels transparenta och inkluderande förhandlingsprocesser för att ta fram handelsavtal som är ändamålsenliga.

Kommissionen sammanfattar meddelandet med att framhålla att det är väsentligt för EU att försvara ett öppet och regelbaserat multilateralt handels-

system och föra en fast och proaktiv handelspolitik som baseras på öppenhet och som säkerställer EU:s fortsatta välstånd och en hållbar utveckling av den europeiska ekonomin. För att uppnå detta måste EU främja en ambitiös, progressiv, öppen, värdebaserad och regelbaserad handelsagenda på internationell nivå. Detta innebär en handelspolitik som inte bara skapar nya ekonomiska möjligheter för företag och invånare utan även återspeglar och främjar de universella värden som unionen bekänner sig till och som bevarar staternas rätt att reglera i det allmänna intresset.

EU-kommissionens handelsstrategi – handel för alla

Den 14 oktober 2015 presenterade kommissionen meddelandet om en ny handels- och investeringsstrategi: Handel för alla, mot en mer ansvarsfull handels- och investeringsstrategi (COM(2015) 497). Meddelandet behandlades av utskottet i ett utlåtande våren 2016 (utl. 2015/16:NU8).

I september 2017 presenterade kommissionen en genomföranderapport av strategin (COM(2017) 491). I rapporten beskriver kommissionen det arbete och de framsteg som har gjorts för att uppnå de åtaganden som gjorts inom ramen för strategin under fem tematiskt indelade avsnitt:

- en handelspolitik som bemöter globaliseringen
- se till att handeln skapar fördelar för alla
- att förankra handels- och investeringspolitiken i universella värderingar
- inkluderande beslutsfattande som är öppet för insyn
- engagera partner runt om i världen.

Kommissionen konstaterar i rapporten att det hittills har gjorts avsevärda konkreta framsteg mot en effektiv, öppen och ansvarsfull handelspolitik som svar på ekonomiska utmaningar och för att ta vara på möjligheter. EU utformar reglerna för global handel genom progressiva och innovativa avtal, exempelvis avtalen med Kanada och Japan. Kommissionen noterar vidare att det pågående arbetet behöver slutföras på ett framgångsrikt sätt genom att noggrant genomföra de överenskomna avtalen för att se till att de nya möjligheterna skapar konkreta fördelar ute på fältet. Dessutom måste EU fortsätta driva sin strategi för moderna regler för handel i de pågående förhandlingarna inom WTO och med EU:s bilaterala partner. Vidare kan EU även dra lärdom av erfarenheterna från det praktiska genomförandet för att uppdatera och anpassa sina åtgärder och diskutera t.ex. tillämpningen av bestämmelser om hållbar utveckling. Slutligen anger kommissionen att man kommer att utforska nya områden inom handelspolitiken, t.ex. jämställdheten mellan könen.

WTO

Utskottet har i ett tidigare betänkande om handelspolitik (bet. 2015/16:NU9) beskrivit WTO:s bakgrund och organisation. Här nämns även WTO:s tre huvudavtal (GATT, GATS och TRIPS). I betänkandet redogjordes även för WTO:s tionde ministerkonferens som hölls den 15–18 december 2015 i

Nairobi, Kenya och innehållet i det s.k. Nairobipaketet och det uppdaterade informationsteknikavtalet (ITA II) som båda antogs vid ministerkonferensen.

Utskottet har även i ett tidigare betänkande (bet. 2013/14:NU13) redogjort för det s.k. minipaketet med frågor som antogs vid den nionde ministerkonferensen på Bali i december 2013. Avtalet på Bali innehöll ett avtal om förenklade handelsprocedurer och en överenskommelse om vissa jordbruksfrågor och ett antal utvecklingsfrågor. Avtalet om förenklade handelsprocedurer trädde i kraft i februari 2017.

Den 11–14 december 2017 ägde den elfte och senaste ministerkonferensen rum i Buenos Aires. Utsikterna att nå en överenskommelse i Buenos Aires var redan före ministerkonferensen små. I en ministerdeklaration enades slutligen medlemsländerna i ett beslut om fiskesubventioner som slår fast de framsteg som gjorts och ett uttalande om att förhandlingarna fortsätter. Målet är ett avtal vid nästa ministermöte om att förbjuda subventioner till illegalt, oreglerat och orapporterat fiske samt överfiske. Vidare beslutades att moratorierna för tullar på e-handel och undantaget från TRIPS-regelverket (WTO:s avtal om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätten) i klagomål som rör icke-överträdelse eller andra situationer skulle fortsätta att gälla ytterligare två år.

Nästa ministerkonferens planeras att hållas i Nur-Sultan, Kazakstan den 8–11 juni 2020.

Övergripande om vissa handelsavtal

TTIP

EU och USA inledde 2013 förhandlingar om ett handels- och investeringsavtal, det s.k. transatlantiska handels- och partnerskapsavtalet (TTIP). Av olika anledningar ledde dessa förhandlingar inte fram till ett avtal, och förhandlingarna har inte återupptagits sedan vintern 2016. När president Donald Trump och EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker träffades den 25 juli 2018 kom parterna överens om att inleda en ny fas i handelsförbindelserna mellan EU och USA, i syfte att underlätta handeln och undvika en upptrappning av spänningarna i handelsrelationen. En verkställande arbetsgrupp tillsattes. Kommissionens förslag till mandat att inleda handelsförhandlingar på två områden, dels industrivarutullar, dels bedömning av överensstämmelse, är ett led i detta arbete och presenterades den 18 januari 2019.

Rådet godkände i april 2019 ett mandat för kommissionen att inleda förhandlingar med USA om två avtal – ett begränsat handelsavtal som rör avskaffande av tullar för endast industrivaror, med undantag för jordbruksprodukter, och ett avtal om bedömning av överensstämmelse med syfte att undanröja icke-tariffära handelshinder genom att göra det lättare för företag att bevisa att deras produkter uppfyller de tekniska kraven i både EU och USA, samtidigt som en hög skyddsnivå upprätthålls i EU. I beslutet (6052/19) framgår även att förhandlingsmandatet för TTIP får anses som obsolet.

CETA

Handelsavtalet med Kanada (CETA) undertecknades den 30 oktober 2016 och började gälla provisoriskt i de delar av avtalet som omfattas av EU:s exklusiva beslutskompetens den 21 september 2017. Det betyder att bl.a. kapitlen om tulllättnader, offentlig upphandling och hållbar utveckling kan tillämpas, men däremot inte kapitlet om investeringsskydd. Den 15 februari 2017 godkände Europaparlamentet avtalet, och Kanada ratificerade avtalet den 16 maj 2017. Fram till den 6 februari 2018 hade åtta medlemsländer i EU godkänt avtalet. Den 30 november 2017 överlämnade regeringen en proposition (prop. 2017/18:60) till riksdagen där den föreslår att riksdagen ska godkänna CETA och det strategiska partnerskapsavtalet mellan EU och Kanada. I näringsutskottets yttrande i ärendet förordades att utrikesutskottet skulle tillstyrka regeringens förslag att godkänna CETA (ytr. 2017/18:NU4y). Riksdagen biföll regeringens proposition våren 2018. Företrädare för Vänsterpartiet i såväl näringsutskottet som utrikesutskottet förordade att riksdagen inte skulle godkänna avtalet.

Partnerskapsavtal mellan EU och Japan

Den 6 juli 2017 nådde EU och Japan en principöverenskommelse om det huvudsakliga innehållet i ett ekonomiskt partnerskapsavtal mellan EU och Japan, och avtalet kunde slutföras den 8 december 2017. Avtalet trädde därefter i kraft den 1 februari 2019.

Handelsavtal mellan EU och Australien och Nya Zeeland

I september 2017 lade kommissionen fram förslag till förhandlingsmandat för att inleda förhandlingar med Australien och Nya Zeeland. Kommissionens förslag till förhandlingsmandat har offentliggjorts tillsammans med konsekvensbedömningsrapporten. Rådet antog förhandlingsdirektiven den 22 maj 2018.

Avtalen kommer att omfatta de områden som EU:s nyare frihandelsavtal täcker såsom varor, tjänster, ursprungsregler, offentlig upphandling, tekniska handelshinder, säkerhets- och hälsokrav på livsmedel och jordbruksprodukter, investeringar, immaterialrätt och hållbar utveckling. Däremot kommer bestämmelser om investeringsskydd inte att ingå.

Handelsavtal med Mercosurländerna

EU förhandlar för närvarande om ett frihandelsavtal med de fyra grundarna i Mercosur – Argentina, Brasilien, Paraguay och Uruguay. Förhandlingarna mellan EU och Mercosur började redan 1999 men låg nere under en period innan de återupptogs 2010, för att sedan avbrytas igen 2012. År 2016 kom parterna igång med förhandlingarna igen, och EU och Mercosur växlade marknadstillträdesbud för första gången sedan förhandlingarna återupptogs. Förhandlingarna omfattar ett brett spektrum av frågor, bl.a. tullar, ursprungsregler, tekniska handelshinder, sanitära och fytosanitära frågor, tjänstehandel,

offentlig upphandling, handelsrelaterad immaterialrätt, små och medelstora företag och hållbar utveckling.

Modernisering av det globala avtalet mellan EU och Mexiko

EU och Mexiko nådde den 21 april 2018 en s.k. principöverenskommelse om ett nytt handelsavtal mellan EU och Mexiko. Det nya avtalet kommer att ersätta det avtal som för närvarande reglerar handelsförbindelserna mellan EU och Mexiko, det s.k. globala avtalet. Det globala avtalet trädde i kraft 1997 och innehåller politiskt samarbete, handelsrelationer och dialog. Avtalet innehåller marknadstillträde för varor, ursprungsregler, tullsamarbete, skyddsåtgärder, tekniska handelshinder, sanitära och fytosanitära åtgärder, offentlig upphandling, konkurrens, tjänstehandel, investeringar, immaterialrätt och tvistlösning. Det nuvarande avtalet kommer att gälla fram till den dag då det nya handelsavtalet träder i kraft.

Multilateralt tjänstehandelsavtal

Förhandlingar om ett multilateralt tjänstehandelsavtal (TISA) påbörjades i mars 2013, och utöver EU deltar 22 WTO-medlemmar i samtalen. Vid slutet av 2016 uppges de flesta parterna ha indikerat vilka av deras tjänstemarknader som de var villiga att öppna upp och i vilken utsträckning. I december 2016 genomfördes den 21:a förhandlingsrundan. Enligt kommissionen är förhandlingarna för närvarande pausade eftersom man inväntar USA:s ståndpunkt.

Frihandelsavtal för gröna varor

Sedan i juli 2014 pågår plurilaterala förhandlingar om ett frihandelsavtal för gröna varor (Environmental Goods Agreement, EGA) mellan EU och 16 andra medlemsländer i WTO. Syftet med avtalet är att ta bort tullar på sådana miljövaror som har betydelse för att skydda miljön och motverka klimatförändringar genom att de renar luft och vatten, hjälper till med avfallshantering, bidrar till energieffektivisering, kontrollerar luftföroreningar eller producerar förnybar energi. I november 2016 genomfördes en 18:e förhandlingsrunda som följdes upp av ett ministermöte i december samma år. Trots de ansträngningar som gjordes kunde man inte nå ett avtal. Nu avvaktar man att nästa steg ska kunna tas.

Investeringsavtal mellan EU och Kina

Den 18 oktober 2013 bemyndigade rådet kommissionen att inleda förhandlingar om ett omfattande investeringsavtal mellan EU och Kina. Förhandlingarna om avtalet inleddes formellt vid toppmötet mellan EU och Kina den 21 november 2013. Syftet med avtalet är att undanröja hinder för investeringar i marknadstillträde och ge högt skydd för investerare och investeringar i EU och Kina. Avtalet kommer att ersätta de 26 befintliga bilaterala investeringsfördragen mellan 27 enskilda EU-medlemsstater och Kina genom ett enda övergripande investeringsavtal. Den 14:e förhandlingsrundan ägde rum i Bryssel i juli 2017. År 2016 nådde EU:s och Kinas förhandlare tydliga slutsatser om ett ambitiöst och omfattande utrymme för investeringsavtalet mellan EU och

Kina, och de blev eniga om en gemensam förhandlingstext. Den senaste förhandlingsrundan ägde rum i februari 2019.

Separata förhandlingar med Kina för en uppgradering av avtalet om handel och ekonomiskt samarbete från 1985 lanserades 2007 men stoppades sedan 2011 på grund av skillnader mellan parternas mandat och förväntningar. Det finns inget datum för nästa förhandlingsrunda i dessa förhandlingar.

Twistlösningsmekanismer i investeringsavtal

I betänkandet om handelspolitiska frågor våren 2016 (bet. 2015/16:NU9) redogjorde utskottet för det s.k. ISDS (Investor-State Dispute Settlement, tvistlösning mellan investerare och stat) som är ett internationellt skiljeförfarande som kommer till stånd när en investerare anser att en stat brutit mot ett ingånget investeringsavtal (Bilateral Investment Treaty, BIT). I betänkandet presenterades även kommissionens förslag till ett moderniserat investeringskydd (Investment Court System, ICS). Kommissionens förslag till moderniserat investeringskydd har därefter införlivats i det färdigförhandlade avtalet om handel och ekonomi mellan EU och Kanada (CETA).

Kommissionen lämnade den 13 september 2017 en rekommendation till rådets beslut om ett bemyndigande att inleda förhandlingar om en konvention om att inrätta en multilateral domstol för investeringstvister (COM(2017) 493). Den 20 mars 2018 antog rådet förhandlingsdirektiven som ger kommissionen tillstånd att förhandla på EU:s vägnar. Initiativet till en multilateral investeringsdomstol är kommissionens svar på de senaste årens diskussion om problem med det nuvarande systemet med tvistlösning mellan investerare och stat som grundar sig på skiljedomsprinciper, i form av t.ex. brist på eller minskad legitimitet, konsekvens och transparens samt avsaknaden av en möjlighet till omprövning. Syftet med en multilateral investeringsdomstol är att inrätta en ram för att lösa internationella investeringstvister som är permanent, oberoende och legitim, som kan förväntas bidra med konsekvent fast rättspraxis, som gör det möjligt att överklaga avgöranden, som är kostnadseffektiv, som har transparenta och effektiva förfaranden och som medger intervention av tredje part (t.ex. berörda miljö- eller arbetstagarorganisationer). Domstolens oberoende bör enligt kommissionen garanteras genom strikta krav på opartiskhet, icke-förnybara utnämningar, heltidsanställda skiljedomare och oberoende mekanismer för utnämning. Kommissionens förslag till förhandlingsdirektiv framgår av en bilaga till bemyndigandet. Här framgår bl.a. att förhandlingarna ska föras inom ramen för Förenta nationernas kommission för internationell handelsrätt (Uncitral).

Brexit

Den 29 mars 2017 aktiverade premiärminister Theresa May artikel 50 i Lissabonfördraget, vilket innebar att förhandlingarna med EU om ett utträde påbörjades. Förhandlingar ska enligt fördraget vara avslutade inom två år. Den 22 maj 2017 antog EU:s övriga 27 medlemsländer (EU27) ett beslut om att tillåta

att förhandlingarna inleddes och utnämnde formellt kommissionen som EU-förhandlare. Rådet antog också förhandlingsdirektiv för samtalen. Enligt dessa skulle den första fasen av förhandlingarna fokusera på frågor som rör medborgarnas rättigheter, finansiell avräkning, gränsen mot Nordirland och andra separationsproblem. Ett avtal som reglerar villkoren för den framtida relationen mellan EU och Storbritannien kan endast ingås när Storbritannien verkligen lämnar EU och blir ett tredjeland.

Europeiska rådet enades den 10 april 2019 om en andra förlängning av tidsfristen för det brittiska utträdet. Tidsfristen gäller nu längst t.o.m. den 31 oktober 2019 men är flexibel så att ett godkännande av utträdesavtalet innebär att utträdet sker den första dagen i nästföljande månad. Storbritannien är vidare skyldigt att arrangera val till Europaparlamentet eftersom utträdesavtalet inte har godkänts till den 22 maj 2019. Enligt uppgift från Regeringskansliet består ännu osäkerheten om hur det brittiska utträdet ska gå till och att det finns en risk för ett avtalslöst utträde. Arbetet för att förbereda ett sådant utfall pågår alltjämt och uppges vara en nödvändig del av brexitarbetet. Regeringskansliet uppger vidare att ett avtalslöst utträde är ett synnerligen dåligt sätt att möta de utmaningar som utträdet innebär och skulle lägga en dålig grund för den framtida relationen mellan EU och Storbritannien.

I sammanhanget kan nämnas att regeringen hösten 2017 gav Kommerskollegium ett uppdrag att ta fram ett fördjupat kunskapsunderlag om de svenska handelsintressena i förhållande till Storbritannien. Kollegiet redovisade uppdraget i rapporten Efter brexit – Analys av svenska intressen inför kommande förhandlingar som överlämnades till regeringen i februari 2018. Rapportens syfte är bl.a. att underlätta för regeringen att göra prioriteringar i samband med de förhandlingar om en ny handelsrelation med Storbritannien som orsakats av det brittiska beslutet att lämna EU.

I rapporten framhåller Kommerskollegium bl.a. det faktum att Sverige är en mycket diversifierad ekonomi med intressen inom de flesta sektorer och att näringslivets verklighet dessutom är sådan att värdekedjor gör att de olika sektorerna hänger samman. Sverige bör därför enligt Kommerskollegium vara tydligt inom EU med vikten av dessa övergripande frågor. Juridiskt är det dessutom så att de regelverk kollegiet har identifierat som centrala för en viss sektor oftast är viktiga även för andra sektorer. Problemen kan finnas i en sektor, men lösningen finns sällan enbart just där. Kollegiet konstaterar vidare i rapporten att EU-rätten är en helhet och att det därmed inte är tillräckligt att Storbritannien tar över all existerande lagstiftning för att undgå handelshinder. Det kommer att behövas mekanismer för efterlevnad och tvistlösning för att minska risken för regeldivergens, dvs. att regelverken ”glider isär”. Detta kräver ett starkt juridiskt ramverk för en framtida avtalslösning mellan EU och Storbritannien. Därför föreslår Kommerskollegium i rapporten att Sverige prioriterar ett långtgående horisontellt avtal där Storbritannien binds så nära som möjligt till EU-rätten.

Gränshinder i handeln med Norge

Kommerskollegium har på regeringens uppdrag genomfört en företagsundersökning för att kartlägga vad som hindrar svensk utrikeshandel (rapport 2016:5). Utskottet har i ett tidigare betänkande (bet. 2016/17:NU13) redogjort för resultatet av undersökningen. Här framgår bl.a. att det helt dominerande problemet i handeln med Norge är tullhanteringen.

Utskottet har också i tidigare betänkanden redogjort för det arbete som utförs inom ramen för Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och dess gränskommittéer. Gränshinderrådet har de nordiska regeringarnas uppdrag att bekämpa gränshinder som bromsar jobb och tillväxt i Norden. Gränshinderrådet uppger att de prioriterar de viktigaste gränshindren och sedan försöker driva fram en lösning hos berörda departement. I oktober 2017 fick Gränshinderrådet ett förstärkt mandat som bl.a. innebär att de nationella representanterna har fått större frihet att agera genom att t.ex. kalla till möten med berörda ministrar, arbetsmarknadens parter och andra aktörer som kan bidra till att lösa gränshindren. Gränshinderrådet lämnar en årlig rapport där det framgår vilka gränshinder som varit prioriterade och vilken status de har, t.ex. om de är borta, om det pågår ett arbete med att ta bort hindren eller om det inte är prioriterat vid berörda departement eller myndigheter. Av rapporten för 2017 framgår att Gränshinderrådets målsättning är att fem till tio nordiska gränshinder ska avskaffas varje år som ett resultat av deras arbete. Ett av de hinder som varit prioriterade sedan 2017 är tull och deposition i samband med överförsel av varor. Gränshinderrådet uppger att tullsvårigheter och problem med tull ofta uppmärksammas i samband med tillfällig införsel av varor till exempelvis Norge, eftersom norska tullregler ofta upplevs vara förenade med mer administrativa bördor och fler avgifter än vad företagen är vana vid.

I sammanhanget kan även nättjänsten Solvit nämnas dit företag och personer kostnadsfritt kan vända sig för att få hjälp med problem som de upplever på den inre marknaden. I varje EU-land samt i Norge, Island och Lichtenstein finns ett Solvitcentrum som tar emot anmälningar om hinder som läggs i en gemensam databas för att sedan analysera problemet och i samarbete med andra Solvitcentrum och myndigheten i det land där problemet uppstått försöka komma till rätta med det. En lösning på problemet kan vara att myndigheten ändrar sitt agerande, men ett resultat av Solvits arbete kan också vara ett konstaterande att inget EU-rättsligt brott har begåtts. Solvit har inga sanktionsmöjligheter och kan inte tvinga myndigheter att agera i enlighet med vad Solvit kommit fram till.

Övergripande om hållbart företagande

Hållbart företagande (även kallat ansvarsfullt företagande och företagens sociala ansvar, Corporate Social Responsibility, CSR) är ett paraplybegrepp som omfattar många olika delar. I utskottets betänkande om handelspolitiska frågor från våren 2013 (bet. 2012/13:NU13) står det mer om innebörden och omfattningen av begreppet, och där beskrivs ett flertal internationellt erkända

vägledande principer och riktlinjer kring hållbart eller ansvarsfullt företagande: OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact, ISO-standard om socialt ansvarstagande, Internationella arbetsorganisationens (ILO) trepartsförklaring om multinationella företag och socialpolitik samt FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter.

Regeringens skrivelse om hållbart företagande

I december 2015 överlämnade regeringen skrivelsen Politik för hållbart företagande (skr. 2015/16:69) till riksdagen. I skrivelsen framgår dels vilken politik när det gäller hållbart företagande som regeringen avser att driva på området, dels regeringens förväntningar på företagens hållbarhetsarbete samt rekommendationer om hur detta arbete bör bedrivas. Utskottet behandlade regeringens skrivelse våren 2016 (bet. 2015/16:NU12). I betänkandet redogör utskottet övergripande om hållbart företagande och nämner bl.a. de internationella riktlinjer som finns på området.

Hållbart företagande och statliga bolag

Hållbart ägande ingår sedan ett antal år i statens ägarstyrning. Arbetet med hållbart företagande inom förvaltningen av de statliga företagen syftar till att bolagen ska agera så att de har allmänhetens förtroende samtidigt som en långsiktig hållbar värdetillväxt säkerställs. Det innebär att bolagen ska

- arbeta strategiskt med hållbart företagande, vilket bl.a. innebär att styrelserna fastställer strategiska mål för hållbarhetsarbetet och strategier för att nå dessa
- löpande följa upp de strategiska hållbarhetsmålen och måluppföljningen
- agera öppet gentemot sina intressenter genom att hållbarhetsrapportera samt föra en öppen och konstruktiv dialog med sina viktigaste intressenter; i regeringens riktlinjer för extern rapportering åläggs bolagen att i samband med årsredovisningen publicera en hållbarhetsredovisning enligt Global Reporting Initiative (GRI) som har kvalitetssäkrats genom oberoende granskning och bestyrkande
- samarbeta med andra bolag med statligt ägande, det privata näringslivet, ideella organisationer och andra intressenter för att effektivisera arbetet och uppnå ännu bättre resultat
- följa internationella riktlinjer för miljöhänsyn, mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, antikorrupktion och affärsetik, de tio principerna i FN:s Global Compact, FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter samt OECD:s riktlinjer för multinationella företag.

Staten har etablerat ett nätverk för hållbart företagande för att initiera och uppmuntra erfarenhetsutbyte och nätverksbyggande mellan bolagen med statligt ägande. Det ger enligt regeringens skrivelse Politik för hållbart företagande (skr. 2015/16:69) bolagen möjlighet att inspireras av och utbyta erfarenheter

med varandra i syfte att stärka och effektivisera arbetet med hållbart företagande i den statliga bolagsportföljen.

För att följa upp och analysera bolagens arbete med hållbart företagande har vidare en hållbarhetsanalys utvecklats av förvaltningsorganisationen. Resultatet av analysen används i den aktiva förvaltningen, dvs. i ägardialogen, styrelsenomineringsprocessen, processen för ekonomiska mål och processen för uppdragsmål. Analysen ger underlag för en gemensam och förutsebar utgångspunkt i dialogen mellan ägaren och bolaget, vilket skapar förutsättningar för en långsiktig och konsekvent styrning av bolagen. De första analyserna genomfördes under 2014.

Regeringens skrivelse om mänskliga rättigheter m.m. i svensk utrikespolitik

Regeringen överlämnade i december 2016 skrivelsen Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik (skr. 2016/17:62) till riksdagen. I skrivelsen redogör regeringen för sina ambitioner och prioriteringar på området. Skrivelsen innehåller ett särskilt avsnitt om hållbart företagande och mänskliga rättigheter. Av avsnittet framgår att regeringen avser att förbättra samstämmigheten mellan handelspolitik, näringspolitik och utrikespolitik genom att arbeta aktivt för att svenska investeringar i utlandet ska leda till hållbart företagande och respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Vidare avser regeringen att öka kunskapen på Sveriges ambassader om FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter samt hållbart företagande så att de kan stödja svenska företag i dessa frågor när företagen är verksamma utomlands.

Skrivelsen behandlades av utrikesutskottet våren 2017 (bet. 2016/17:UU15). I ett ställningstagande om mänskliga rättigheter i arbetslivet framhåller utrikesutskottet bl.a. sin uppfattning att företagande och respekt för mänskliga rättigheter ska gå hand i hand med och vara en del av en aktiv politik för hållbart företagande.

Global Deal

I september 2016 lanserade statsminister Stefan Löfven en global satsning på social dialog och bättre villkor på arbetsmarknaden, Global Deal. Satsningen är initierad av statsministern och har utformats i samarbete med Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och Internationella arbetsorganisationen (ILO). Syftet med Global Deal är att förbättra dialogen mellan arbetsmarknadens parter och ländernas regeringar för att förbättra anställningsvillkor och produktivitet. Global Deal beskrivs på regeringens webbplats som en plattform för att dels lyfta fram frågan om partssamverkan, dels stärka befintliga samverkansstrukturer. Det handlar således inte om att utveckla ett nytt ramverk eller avtal som ska genomföras i alla länder eller om att skapa en ny internationell organisation. Global Deal bygger på redan etablerade initiativ och samarbeten, men sägs bidra genom att ge politisk riktning

och kraft till den övergripande utvecklingen och genom att systematisera och förbättra redan existerande processer. Till grund för Global Deal ligger en deklARATION som länder, företag, fackföreningar och andra organisationer inbjuds att ansluta sig till. Global Deal ska även ses som ett bidrag till den globala hållbarhetsagendan, Agenda 2030, och målet om anständiga arbetsvillkor och en inkluderande tillväxt. OECD som, tillsammans med ILO och regeringen, var med och lanserade Global Deal 2016, är sedan hösten 2018 världsgagnisation för verksamheten.

Sidas skrivelse om att motverka de senaste årens krympande demokratiska utrymme genom att stärka civilsamhället

Sida fick i regleringsbrevet för 2016 i uppdrag att föreslå hur svenskt utvecklings-samarbete mer effektivt kan bidra till att motverka de senaste årens krympande demokratiska utrymme genom att stärka civilsamhället. Sida överlämnade i mars 2017 skrivelsen Utnyttjande av utvecklings-samarbetet för att motverka det krympande utrymmet för civilsamhället till regeringen.

I rapporten ger Sida förslag till regeringen som bl.a. rör en bredare ansats som genom förstärkt samverkan mellan politik och operativt utvecklings-samarbete tar hänsyn till problemets politiska natur inom ramen för politiken för global utveckling (PGU). Sida föreslår också att regeringen ser över möjligheter till förstärkt samstämmighet i den samlade styrningen av utvecklings-samarbetet inom detta område och i relation till genomförande och uppföljning av Agenda 2030.

Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Ny lagstiftning om hållbarhetsrapportering

I december 2016 trädde en ny lagstiftning om hållbarhetsrapportering i kraft (prop. 2015/16:193, bet. 2016/17:CU2). Lagstiftningen innebär att alla stora företag är tvungna att upprätta en hållbarhetsrapport. Rapporten ska innehålla information om hur företaget arbetar med miljöfrågor, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och för att motverka korruption. Lagstiftningen följer av ett EU-direktiv, men enligt svensk lag omfattar kravet företag med fler än 250 anställda till skillnad från de 500 anställda som direktivet anger.

Nytt regelverk om upphandling

I januari 2017 antogs tre nya upphandlingslagar (prop. 2015/16:195, bet. 2016/17:FiU7). Lagarna utgår från tvingande EU-regler och innebär att bl.a. att skyldigheterna och möjligheterna att främja samhällliga mål genom upphandling utvecklas samt att miljöhänsyn, sociala hänsyn och arbetsrättsliga hänsyn ges ökat utrymme vid upphandling. Enligt de nya bestämmelserna ska en leverantör uteslutas från upphandlingar om leverantören har gjort sig skyldig till brott som innefattar människohandel, tvångsarbete, slaveri eller slaverilikhande förhållanden eller barnarbete.

Uppföljning av handlingsplanen för hållbart företagande

I februari 2018 presenterade regeringen en uppföljningsrapport till handlingsplanen för hållbart företagande och mänskliga rättigheter. I rapporten konstaterar regeringen att flertalet av de femtiotal åtgärder som angavs i handlingsplanen har genomförts. Regeringen framhåller särskilt den nya lagen om hållbarhetsrapportering, en webbutbildning som tagits fram för ambasadörer, det ökade engagemanget för hållbart företagande hos Business Sweden, lanseringen av Global Deal och stärkt fokus på mänskliga rättigheter i styrningen av bolag med statligt ägande. Regeringen anför att det samtidigt fortgår arbete på andra områden som t.ex. utredningen om att införa en modern och effektiv hantering av brottmål, ett moderniserat straffrättsligt regelverk för företag och en strävan att stärka genomförandet av hållbarhetskapitlen i EU:s frihandelsavtal. Enligt regeringens bedömning i rapporten behövs det ytterligare åtgärder för att kunna göra framsteg när det gäller att få kommissionen att utarbeta en handlingsplan om ansvarsfullt företagande, genomföra konsekvensanalyser inom branscher med särskilda utmaningar eller att stärka Sveriges nationella kontaktpunkt. Regeringen anför vidare att frågor om företagande och mänskliga rättigheter är en viktig del inom regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29), regeringens arbete med mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik (skr. 2016/17:62), regeringens styrning av bolag med statligt ägande samt i genomförandet av Agenda 2030. Regeringen framhåller att en viktig del i det kommande arbetet med hållbart företagande blir att stärka länken till Agenda 2030.

Statskontorets rapport om FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter

Regeringen gav den 10 augusti 2017 Statskontoret i uppdrag att bedöma hur Sverige efterlever FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Enligt uppdraget skulle Statskontoret särskilt uppmärksamma följande frågor:

- Finns det påtagliga luckor eller brister i svensk lagstiftning i förhållande till de vägledande principerna?
- Har tillräckliga och ändamålsenliga åtgärder vidtagits utifrån de vägledande principerna inom statlig verksamhet, t.ex. export- och internationaliseringsfrämjande, bolag med statligt ägande, offentlig upphandling och internationellt utvecklingssamarbete?
- Har tillräckliga och ändamålsenliga åtgärder vidtagits för att stötta olika typer av företags arbete i linje med FN:s vägledande principer?
- Finns det påtagliga luckor eller brister vad gäller goda och effektiva möjligheter för att gottgöra företagsrelaterade övergrepp mot de mänskliga rättigheterna i linje med FN:s vägledande principer?

- Vilka åtgärder, ämnesområden och internationella policyfrågor bör särskilt beaktas inför uppföljningen av handlingsplanen för företagande och mänskliga rättigheter?

Statskontoret överlämnade rapporten FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete (rapport 2018:8) i mars 2018. Statskontorets sammantagna bedömning i rapporten är att regeringen och statliga aktörer hittills har vidtagit relevanta åtgärder för att efterleva principerna. Statskontorets analys visar vidare att det finns anledning att överväga ytterligare åtgärder i syfte att förbättra efterlevnaden.

De förslag som framställs i rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Handel med sälprodukter

År 2009 infördes ett importförbud och försäljningsförbud av sälprodukter inom EU till följd av oro för sälarnas välfärd. Som resultat av bl.a. svenskt påverkansarbete tillkom dock ett undantag för fortsatt försäljning av sälprodukter från skyddsjakten inom EU.

Kanada och Norge inledde 2011 en tvist i WTO mot EU eftersom de ansåg att förbudet var handelshindrande. WTO:s tvistlösningsorgan kom fram till att EU:s förbud var tillåtet enligt gällande handelsregler, men att undantaget för skyddsjakten var diskriminerande och därmed inte förenligt med WTO-rätten. EU genomförde WTO-utslaget, och det svenska undantaget togs bort fr.o.m. den 18 oktober 2015, trots att Sverige och andra aktörer verkade för att undantaget skulle bestå. Det enda kvarvarande undantaget från EU:s förbud är för sälprodukter från urfolks jakt inom och utanför EU.

Tidigare riksdagsbehandling

Vissa frågor om internationell handel

När det gäller de aktuella motionsyrkanden som rör olika åtgärder för att främja internationell handel har utskottet vid flera tidigare tillfällen, senast våren 2018 (bet. 2017/18:NU11) behandlat flera identiska och liknande förslag. Vid det senaste tillfället avstyrkte utskottet sådana motionsyrkanden och hänvisade bl.a. till den förda politiken och pågående insatser. Då tydliggjorde företrädare i utskottet för Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna avvikande uppfattningar i olika reservationer.

I det nämnda handelspolitiska betänkandet behandlades även motionsyrkanden om tvistlösningsmekanismer i investeringsavtal och gränshinder i handeln med Norge. Utskottet avstyrkte dessa yrkanden mot bakgrund av bl.a. pågående arbete. I reservationer från företrädare för Moderaterna, Vänsterpartiet och Liberalerna i utskottet uttrycktes avvikande uppfattningar i reservationer.

Handel och hållbarhet

Våren 2018 avstyrkte utskottet flera motionsyrkanden som är samstämmiga med de som behandlas här under avsnittet Handel och hållbarhet (bet. 2017/18:NU11). Dessa yrkanden rörde handelshinder för miljövänlig energiteknik, hållbarhetsaspekter på internationella handelsavtal och hållbart företagande. Utskottet hänvisade främst till pågående arbete och de regler som gäller inom respektive område. Företrädare i utskottet för Moderaterna och Vänsterpartiet reserverade sig mot utskottets förslag till beslut.

Handel med sälprodukter

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen avstyrkt förslag som rör undantaget för handel med sälprodukter, senast våren 2018 (bet. 2018/19:NU11). Utskottet vidhöll vid detta tillfälle sin tidigare uppfattning att undantaget kan skapa problem i vissa medlemsstater och att detta bör beaktas vid framtida utvärderingar. Utöver detta kan nämnas att miljö- och jordbruksutskottet våren 2019 riktade ett tillkännagivande till regeringen om att en licensjakt på säl under nuvarande förutsättningar kan införas utan att sälarternas bevarandestatus hotas (bet. 2018/19:MJU9). Företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet i miljö- och jordbruksutskottet anförde i en reservation att arbete på området pågår inom Regeringskansliet och att riksdagen inte borde göra något tillkännagivande.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Vissa frågor om internationell handel
- Handel och hållbarhet
- Handel med sälprodukter.

Vissa frågor om internationell handel

I motionerna 2018/19:165 (SD), 2018/19:2040 (L), 2018/19:2694 (C) och 2018/19:2903 (M) behandlas bl.a. vikten av att främja internationell handel, olika aspekter på internationella handelsavtal och motverkande av protektionism. Utskottet vill med anledning av dessa motioner inledningsvis påminna om vad det anförts tidigare år när det behandlat liknande förslag (senast i bet. 2017/18:NU11). Det finns sedan länge ett brett stöd i riksdagen för uppfattningen att frihandel i grunden är något positivt och därmed en viktig princip att värna. Enligt utskottets mening bör Sverige även fortsättningsvis vara en tydlig röst inom EU och sådana internationella forum som WTO för en öppen och fri handel och för att motverka protektionistiska tendenser.

Som utskottet tidigare uttalat kan frihandel vara en stark välståndsskapande kraft för såväl världens fattigaste länder som de mer utvecklade länderna. Att värna principen om frihandel är därför både ett globalt och ett svenskt intresse.

Samtidigt är det viktigt att framhålla att utvecklingsländernas intressen särskilt måste beaktas i dessa sammanhang. Den globala frihandeln måste försvaras, och det är viktigt att handeln med länder utanför EU kan bedrivas på öppna och likvärdiga villkor.

I december 2017 hölls WTO:s elfte ministerkonferens i Buenos Aires. Framgångar inom det multilaterala samarbetet är av stor vikt, och det är utskottets uppfattning att multilaterala avtal är det bästa sättet att främja en fri och rättvis internationell handel. Utskottet tvingas dock konstatera att framgångarna uteblev vid ministerkonferensen. Utskottet är bekymrat över den amerikanska administrationens inställning till WTO och konstaterar att det kommer att krävas ett hårt arbete fram till nästa ministerkonferens 2020 för att kunna komma framåt i det multilaterala samarbetet. Arbetet inom WTO och den stora utestående frågan om hur Doharundan ska hanteras måste därför prioriteras även i fortsättningen. Utskottet kan även fortsättningsvis konstatera att den amerikanska administrationen försöker hitta ett sätt att undvika att lösa handelstvister via WTO, vilket är djupt oroande. Utskottet ser därför ett fortsatt behov av att regeringen inom ramen för EU, WTO och andra internationella forum handfast och med styrka står upp för de överenskomna principerna inom WTO.

När det gäller handelsrelationen mellan EU och USA kan utskottet konstatera att EU-kommissionen har fått mandat att inleda nya förhandlingar inom vissa begränsade områden. Utskottet ser positivt på att EU ämnar upprätthålla en strukturerad och konstruktiv dialog med USA. Det minskar risken för en upptrappad handelskonflikt och ökad oförutsägbarhet för svenska företag.

Vidare vill utskottet, i likhet med vad det tidigare har anfört, framhålla att det delar uppfattningen som kommer till uttryck i vissa av de nämnda motionerna att Storbritannien är en viktig handelspartner för EU och i synnerhet Sverige. Storbritanniens utträde ur EU kommer att vara en stor förlust för EU och kommer oundvikligen att innebära en försämring för svenska företag jämfört med i dag oavsett resultatet av utträdesförhandlingarna. Utskottet kan konstatera att Europeiska rådet har enats om en andra förlängning av tidsfristen för det brittiska utträdet, längst t.o.m. den 31 oktober 2019. Utskottet utgår från att regeringen följer utvecklingen noga.

I motion 2018/19:2783 (M) förordas ett tillkännagivande om tvistlösningsmekanismer i handelsavtal. Utskottet kan konstatera att det avstyrkte ett identiskt förslag våren 2018 (bet. 2018/19:NU11), där det bl.a. hänvisade till det pågående arbetet med en multilateral investeringsdomstol. Utskottet har inte ändrat uppfattning och ser därför ingen anledning att ompröva sitt ställningstagande.

Problem med handelshinder mellan Sverige och Norge är något som lyfts fram i motionerna 2018/19:915 (M) och 2018/19:2709 (C). Utskottet vill med anledning av detta påminna om att det hanterat liknande motioner vid ett flertal tidigare tillfällen, senast våren 2018 (bet. 2017/18:NU11). Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna när det gäller vikten av att avlägsna

handelshinder mellan Sverige och Norge och motverka att nya uppstår. Liksom tidigare år kan utskottet konstatera att det pågår arbete på området med den inriktning som efterfrågas i motionerna, och att utskottet förordar några tillkännagivanden så som motionärerna förespråkar kan därför inte anses nödvändigt.

Samtliga motioner avstyrks härmed i berörda delar.

Handel och hållbarhet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsyrkanden som har koppling till handel och hållbarhet. I flera av de aktuella motionerna framhålls att Sverige ska verka för att minska tull och andra handelshinder för miljövänlig energiteknik och att det ska komma till stånd ett frihandelsavtal för gröna varor (EGA). Utskottet kan konstatera att det dessvärre fortfarande inte finns något sådant avtal på plats och vill i likhet med tidigare understryka vikten av att regeringen med kraft fortsätter driva på för att ett avtal ska kunna nås. Utskottets fortsatta förhoppning är att detta avtal så småningom ska kunna utvecklas till ett multilateralt avtal.

I en av de aktuella motionerna anförs att internationella handelsavtal kan beakta fler aspekter än de ekonomiska. Utskottet är av uppfattningen att frihandelsavtal inte får leda till sänkta nivåer när det gäller hälsa, miljö, djurskydd och säkerhet. De får heller inte leda till att de sociala, fackliga och ekonomiska rättigheterna i Sverige eller EU urholkas. Utskottets uppfattning är vidare att möjligheterna för utvecklingsländerna att delta fullt i världshandeln och i WTO:s arbete behöver förbättras. EU behöver fortsätta att bedriva en progressiv handelspolitik, som bidrar till miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet, liksom till arbetet mot klimatförändringar och för Agenda 2030. De positiva effekterna av en öppen och fri handel ska komma kvinnor och män till del i samma utsträckning.

Flera motioner berör hållbart företagande och de svenska riktlinjerna på området. Utskottet anser att hållbart företagande i första hand ska vila på företagen själva och deras vilja att göra hållbart företagande till en viktig del av sin verksamhet. Många svenska företag bedriver redan ett aktivt och ambitiöst hållbarhetsarbete. Det som staten kan och bör göra är enligt utskottet att vidta åtgärder för att på olika sätt uppmuntra och stödja företagen i den här strävan. Utskottet konstaterar att regeringen vidtagit ett antal åtgärder inom ramen för exportstrategin och handlingsplanen för företagande och mänskliga rättigheter. Utskottet noterar också att regeringen gett Statskontoret i uppdrag att göra en bedömning av hur Sverige följer FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Statskontoret överlämnade en rapport i mars 2018 som för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Som framgår av det föregående finns det ett antal riktlinjer och vägledande principer till stöd för företagens arbete med hållbarhet. Även om de inte är bindande för företagen har de betydelse för att fästa uppmärksamhet på problem i skärningspunkten

mellan handel och miljö, arbetsvillkor och mänskliga rättigheter. Som utskottet anført ovan anser det i första hand att hållbart företagande ska vila på företagen själva. Det innebär dock inte att staten inte ska kunna ställa krav på företagen, t.ex. i fråga om statens exportfrämjande verksamhet. Utskottet vill också i likhet med föregående år framhålla att staten samtidigt har ett ansvar för att vara föregångare i arbetet med hållbart företagande, och påminna om att hållbart företagande sedan ett antal år ingår i förvaltningen av de statliga bolagen.

När det avslutningsvis gäller de förslag som framställdes av Sida i myndighetens skrivelse Utnyttjande av utvecklingssamarbetet för att motverka det krympande utrymmet för civilsamhället, och som berörs i en motion som är aktuell i detta avsnitt, noterar utskottet att skrivelsen för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

Med detta sagt ser utskottet inga skäl att förorda några tillkännagivanden i linje med vad som föreslås i motionerna 2018/19:165 (SD), 2018/19:371 (V), 2018/19:450 (SD), 2018/19:723 (V), 2018/19:757 (V), 2018/19:2783 (M), 2018/19:2784 (M), 2018/19:2895 (M) och 2018/19:2903 (M). Dessa motioner avstyrks därmed i berörda delar.

Handel med sälprodukter

I motion 2018/19:2890 (M) förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska ta fram en strategi för hur den har tänkt agera för att säkerställa att handeln med sälprodukter ska tillåtas igen. Som redovisats infördes 2009 ett import- och försäljningsförbud för sälprodukter inom EU. Som resultat av bl.a. svenskt påverkansarbete tillkom dock ett undantag för fortsatt försäljning av sälprodukter från skyddsjakten inom EU. WTO:s tvistlösningsorgan har därefter kommit fram till att undantaget var diskriminerande och därmed inte förenligt med WTO-rätten. Utskottet kan konstatera att Sverige verkade för att undantaget skulle bestå men att Sverige nu måste rätta sig efter gällande förordning och således är förhindrat enligt EU-rättens nuvarande utformning att sälja sälprodukter inom EU.

Den aktuella motionen avstyrks därmed i berörd del.

EU:s inre marknad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som rör vissa frågor om EU:s inre marknad och exportförbudet för snus. Utskottet hänvisar bl.a. till den förda politiken, gällande rätt och pågående insatser.

Jämför reservation 9 (M), 10 (SD), 11 (C), 12 (L) och 13 (M, SD) samt särskilt yttrande 2 (V).

Motionerna

Vissa frågor om EU:s inre marknad

Palmoljeindustrin uppges enligt vad som anförs i motion 2018/19:752 av Anna Wallentheim (S) hota ovärderliga ekosystem och ignorera ursprungsbefolkningars rättigheter. Motionären vill därför se högre och tuffare krav på både företag som använder palmolja i sin produktion och företag som handlar med palmolja samt förordar tillkännagivanden om dels att regeringen ska arbeta för att ställa högre krav på att det i Sverige endast ska användas certifierad palmolja (yrkande 1), dels att regeringen bör arbeta för en hållbar leverantörskedja av palmolja och ställa sig bakom Amsterdamdeklarationen (yrkande 2).

I kommittémotion 2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) framhålls att protektionismen ökat i världen det senaste decenniet. Kampen för ökad frihandel måste fortsätta, sägs det i motionen. EU:s inre marknad måste därför utvecklas och tjänstedirektivet breddas för att omfatta ökad rörlighet inom flera sektorer såsom digitala tjänster och varor (yrkande 25).

I kommittémotion 2018/19:161 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) konstateras att stölderna av framför allt koppar har ökat i takt med att metallpriserna har stigit. Problemen med metallstöldar drabbar allt från småföretag till kyrkor och tågtrafiken och leder bl.a. till att Sveriges kulturarv utarmas och till stora samhällsekonomiska kostnader. För att komma till rätta med problemen förordar motionärerna att riksdagen genom tillkännagivanden bör uppmana regeringen att återkomma med förslag om att dels införa ett kontantförbud vid hanteringen av handel med metallskrot (yrkande 1), dels återinföra tillståndskravet för handel med metallskrot (yrkande 2).

I kommittémotion 2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) anförs att en minimering av antalet berusade trafikanter på vägarna är prioriterat. En del i detta är enligt motionärerna att alla alkomätare som säljs ska vara godkända av ett ackrediteringsföretag (yrkande 40). Det framhålls i motionen att de billigare alternativen av alkomätare generellt inte är pålitliga, vilket kan leda till en falsk trygghet för användaren.

I motion 2018/19:305 av Jimmy Ståhl (SD) påtalas att tester har visat att det finns stora skillnader mellan de olika alkoholmätare som säljs på marknaden. Motionären efterlyser en standard med tillförlitlighet för alkoholmätare

och anser att de apparater som inte håller måttet inte bör få säljas. För att en alkoholmätare ska få säljas bör den vara godkänd av ett ackrediteringsföretag så att användaren kan vara säker på resultatet. Riksdagen bör därför tillkänna för regeringen att det enbart får säljas certifierade alkoholmätare.

Kristina Yngwe m.fl. (C) anför i kommittémotion 2018/19:2426 att en energideklaration för personbilar vid nybilsförsäljning bör införas. Det ska bidra till fler medvetna val vid bensinstationen eller hos bilförsäljaren (yrkande 11).

I kommittémotion 2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) anförs bl.a. att den inre marknaden bör öppnas ytterligare, särskilt när det gäller den digitala inre marknaden där stark nätneutralitet bör råda (yrkande 17 i denna del).

I motion 2018/19:2776 av Sofia Damm (KD) framhålls hur viktigt Tyskland är som handelspartner till Sverige. Motionären vill se ett ökat samarbete mellan Sverige och Tyskland och menar att det skulle vara möjligt om den politiska viljan finns och föreslår därför att riksdagen ska tillkänna för regeringen att den inom ramen för EU-samarbetet bör intensifiera samarbetet med Tyskland (yrkande 1). Motionären anser även att regeringen bör utveckla en nationell strategi för ett utökat samarbete med Tyskland (yrkande 2).

I partimotion 2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) framhålls att Sverige ska motsätta sig nationella lösningar när det gäller handel inom EU för att underlätta handel på den inre marknaden och därmed bidra till fler jobb, tillväxt och ökad konkurrenskraft (yrkande 6). Motionärerna vill även att den digitala inre marknaden ska fortsätta att utvecklas och att gemensamma regler som stöder innovation, delningsekonomi och e-handel tas fram och förordar att riksdagen ska tillkänna detta för regeringen (yrkande 7).

Exportförbudet för snus

I kommittémotion 2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) förordas ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att upphäva exportförbudet för snus inom EU. Tillåten export av snus skulle enligt motionärerna potentiellt kunna minska räkningssambandad cancer i EU samtidigt som det skulle kunna skapa möjligheter till fler jobb i Sverige (yrkande 25).

Av motion 2018/19:1279 framgår att David Josefsson (M) anser att försäljningsförbudet för snus i övriga EU bör hävas. Motionären anför att man ur ett folkhälsoperspektiv bör anta ett mer nyanserat förhållningssätt och att ett hävt förbud skulle skapa många arbetstillfällen i Sverige (yrkande 1).

I motion 2018/19:2006 av Erik Bengtzboe (M) förordas att riksdagen genom ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att verka för att avskaffa EU:s totalförbud mot export av svenskt snus. Motionärerna påtalar att det svenska snuset är den enda produkt som är totalförbjuden, vilket är den hårdaste av alla tillgängliga handelsregleringar. Vidare framhålls att det finns

principiellt goda anledningar, inte minst utifrån ett folkhälsoperspektiv, för riksdagen att återkommande påminna regeringen och kommissionen om att Sverige inte accepterar de skäl som anges för totalförbudet.

I kommittémotion 2018/19:162 av Tobias Andersson m.fl. (SD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att avskaffa EU:s totalförbud mot export av svenskt snus. Snusförbudet är enligt motionärerna oförenligt med de principer som handelsunionen bygger på. Vidare framhålls att det inte finns några övertygande argument för att upprätthålla exportförbudet; tvärtom är argumenten för att tillåta export långt mycket tyngre. Förbudet är enligt motionärerna också förenat med betydande samhällsekonomiska kostnader eftersom det innebär stora summor i förlorade exportintäkter för Sverige.

Vissa kompletterande uppgifter

Kommissionens strategier för den inre marknaden

Kommissionen presenterade under 2015 två meddelanden som rör EU:s inre marknad: meddelande om en strategi för en inre digital marknad i Europa (COM(2015) 192) och meddelande om att förbättra den inre marknaden – bättre möjligheter för individer och företag (COM(2015) 550). Utskottet har i ett tidigare betänkande beskrivit innehållet i dessa två meddelanden (bet. 2016/17:NU13).

Utskottet skrev under våren 2016 ett utlåtande om det senare meddelandet (utl. 2015/16:NU16). I sitt ställningstagande anförde utskottet bl.a. att det delade kommissionens övergripande målsättningar. På ett övergripande plan ansåg utskottet att målsättningen måste vara att handelshinder avvecklas, nya handelshinder inte uppstår och att den inre marknadens potential utnyttjas fullt ut. Enligt utskottets uppfattning var det angeläget att kommissionen skulle vidta åtgärder för att skapa bättre förutsättningar för tjänstehandel, bättre villkor för småföretag och gränsöverskridande e-handel samt öppenhet mot omvärlden. Utskottet framhöll också vikten av att redan överenskomna åtgärder genomförs på ett korrekt sätt och i rätt tid i alla medlemsländer och välkomnade kommissionens ambitioner på detta område.

I januari 2017 presenterade kommissionen ett tjänstepaket som innehåller tre lagstiftningsförslag som ska undanröja handelshinder på EU:s inre marknad för tjänster genom en förbättrad tillämpning av EU:s tjänstedirektiv. Förslagen i tjänstepaketet tar sin utgångspunkt i de redan befintliga tjänste- och yrkeskvalifikationsdirektiven. Vidare presenterade kommissionen i december 2017 det s.k. varupaketet (COM(2017) 787). Syftet med varupaketet är att ta ett helhetsgrepp om de svagheter kommissionen identifierat för att ordna en bättre fungerande inre marknad för varor. Paketet innehåller två långtgående lagstiftningsförslag. Det första handlar om bättre överensstämmelse med EU:s produktregler och hur de ska genomföras (COM(2017) 795). Det andra syftar till en modernare och enklare tillämpning av ömsesidigt erkännande på den inre marknaden (COM(2017) 796). Varupaketet kompletteras av en rapport om tillämpningen av direktiv (EU) 2015/1535 om ett informationsförfarande

beträffande tekniska föreskrifter och föreskrifter för informationssamhällets tjänster under 2014 och 2015, en rapport om tillämpningen av förordning (EG) nr 765/2008 samt mjuk lagstiftning i enlighet med meddelandet med målet att bygga upp förtroendet för den inre marknaden.

I mars 2018 uppmanade Europeiska rådet kommissionen att göra en lägesbedömning av den inre marknaden när det gäller genomförande, tillämpning och efterlevnad av den gällande lagstiftning som är av avgörande betydelse för den inre marknads funktionssätt samt när det gäller kvarvarande hinder och möjligheter för en fullt fungerande inre marknad. Kommissionen redovisade resultatet av detta uppdrag i meddelandet Den inre marknaden i en värld som förändras – En unik tillgång som kräver ett nytt politiskt åtagande (COM(2018) 772). Kommissionen konstaterar bl.a. att betydande resultat har uppnåtts på den inre marknaden, men att den kräver och kommer att fortsätta kräva ansträngningar för att kunna upprätthållas och förbättras och för att anpassas till ny utveckling och nya utmaningar. Kommissionen hänvisar till att den under de senaste fyra åren har lagt fram ambitiösa åtgärder i syfte att ytterligare fördjupa den inre marknaden och göra den mer rättvis, men att det fortfarande återstår att anta 44 av 67 förslag som av olika skäl fortfarande inte kunnat godkännas av Europaparlamentet och rådet. Orsaken till detta är enligt kommissionen att skillnaderna mellan olika uppfattningar om vad som ska prioriteras ökar och att det finns motstridiga uppfattningar om de potentiella fördelarna.

Utskottet hanterade meddelandet våren 2019 (utl. 2018/19:NU10) och framhöll bl.a. betydelsen av att effektivisera tjänstemarknaden och skapa en bättre fungerande inre marknad för såväl varor som tjänster. Därtill är en fortsatt anpassning till den digitala ekonomin central i arbetet med att förbättra den inre marknads funktion. I utlåtandet fanns en reservation (SD) och ett särskilt yttrande (V).

Regeringens prioriteringar för den inre marknaden 2019–2024

Strategin för en digital inre marknad och inre marknadsstrategin för varor och tjänster har varit två av den nuvarande kommissionens tio prioriteringar för mandatperioden och även en del av regeringens övergripande EU-prioriteringar under flera års tid. När arbetet för den nuvarande kommissionen, och därmed även arbetet med de två strategierna, nu är i sitt slutskede diskuteras parallellt vad EU och nästkommande kommission bör rikta in sitt inre marknadsarbete på under nästa EU-institutionella mandatperiod. Under våren 2019 kan särskilt noteras Europeiska rådet den 20–21 juni, samt att rådslutsatser om den inre marknaden antogs vid Konkurrenskraftsrådets möte den 27 maj. Rådslutsatser om ett digitalt Europa kommer att behandlas vid Rådet för transport, telekommunikation och energi den 7 juni 2019.

Enligt Regeringskansliets promemoria Prioriteringar för den inre marknaden 2019–2024: fri rörlighet för varor, tjänster, digital inre marknad och standardisering (dnr. UD2019/08002/HI) från den 4 april 2019 är

regeringens utgångspunkt att den inre marknaden bör främjas och stärkas genom att politikområdet förblir högprioriterat under nästkommande kommission och femårsperiod, 2019–2024. En välfungerande inre marknad anses vara viktig för att säkra EU:s internationella konkurrenskraft. Inre marknadspolitiken bör utformas utifrån en bred ansats som innefattar samtliga politikområden som har stor inverkan på den inre marknads funktion, och med beaktande av den internationella handelspolitiken. Den inre marknaden ska vidare vara öppen mot omvärlden. Hållbarhets- och klimatmålen ska uppnås parallellt med att den inre marknads integration och tillväxt fortsätter, och med sociala hänsyn och miljöhänsyn. Utvecklingen av den inre marknaden bör vidare utgå från användarna – medborgare och företag – och fokusera på vad som gör störst skillnad för dem. Utvecklingens ledstjärnor bör vara innovation och nya affärsmodeller, goda ramvillkor, bättre lagstiftning och hållbarhet. Såväl stora som små, nya och traditionella företag ska ha bästa möjliga förutsättningar att förnya sig, växa och utvecklas på den inre marknaden och anpassa sig till den digitala ekonomin.

Regeringen anser att den fria rörligheten för tjänster särskilt bör prioriteras i ljuset av den lägre mognadsgraden för tjänsterörligheten och eftersom tjänstehandeln ökar alltmer i betydelse. Fokus bör vara efterlevnad av existerande regelverk, särskilt tjänstedirektivets materiella bestämmelser och dess anmälningsplikt.

På varuområdet anser regeringen att funktionaliteten i och tillämpningen av regelverket behöver stärkas. År 2017 var handeln med varor tre gånger så stor som handeln med tjänster. Den fria rörligheten för varor är generellt sett välfungerande, men mer kan göras för att se till att varurörligheten fungerar som den ska.

En fortsatt anpassning av den inre marknaden till den digitala utvecklingen är också något som regeringen anser bör prioriteras. Särskilda ansträngningar krävs för en fortsatt anpassning till digitaliseringen och den digitala ekonomin. Den sammantagna effekten av den nuvarande strategin för en digital inre marknad behöver utvärderas för att identifiera nästa steg i arbetet. Särskilt fokus krävs bl.a. i fråga om dataekonomi och datadelning, digital delaktighet, digital kompetens och att göra ny teknik möjlig. En fortsatt hög ambitionsnivå när det gäller informationssäkerhet, infrastruktur, en ny handlingsplan för e-förvaltning, frågor om plattform- och delningsekonomin liksom europeiska småföretags möjligheter att skala upp är ytterligare viktiga frågor. Angeläget är också att konkurrenslagstiftning, konkurrenstillsyn och regler för marknader främjar den digitala ekonomin och fångar upp eventuella nya utmaningar på området.

För att bättre omsätta den inre marknaden i praktiken bör såväl kommissionen som medlemsstaterna fokusera på att genomföra och efterleva av inre marknadsregelverket under kommande år. Regeringen vill bl.a. se en långsiktig plan för bättre genomförande och efterlevnad och att strukturella problem som inte kunnat lösas med problemlösningsverktyget Solvit följs upp.

Vidare framhåller regeringen att standardisering har påtagliga nytteeffekter för både företag och konsumenterna. Standarder gör det enklare för företag att anpassa kravnivåer eller specifikationer för samma produkt på olika marknader. Standarder säkerställer även att varor och tjänster som vi använder dagligen är tillförlitliga och uppfyller krav på t.ex. miljöhänsyn och säkerhet. Regeringen anser att det är angeläget att den europeiska standardiseringen fortsätter att vara flexibel, inkluderande och marknadsanpassad så att den kan fortsätta att bidra till innovation och ständigt bättre varor och tjänster som tillfredsställer användarnas behov. Regeringen vill också se en europeisk standardisering som i största möjliga utsträckning stödjer utvecklingen av internationella standarder och underlättar handeln med omvärlden.

Metall- och skrothandel

Regeringen beslutade i augusti 2013 att tillsätta en särskild utredare (dåvarande justitierådet Annika Brickman) med bl.a. uppdraget att lämna en bedömning om huruvida det bör införas ett lagstadgat förbud mot att använda kontanter och checkar som betalningsmedel vid handel med metallskrot. Ett syfte med ett sådant förbud skulle vara att stävja brottsligheten med metallstöder. I november 2014 överlämnades betänkandet *Handel med begagnade varor och med skrot* (SOU 2014:72) till regeringen. I utredningen föreslås att det införas ett förbud mot att använda kontanter, checkar och postväxlar som betalningsmedel vid handel med metallskrot i näringsverksamhet. Det främsta syftet med förbudet är att minska antalet metallstöder. Utredningen anser även att vid sidan av detta huvudmål bör regleringen kunna medverka till en förbättrad marknad med konkurrens på lika villkor i skrothanteringsbranschen. Utredningen har även övervägt om de näringsidkare som bedriver handel med metallskrot ska omfattas av ett tillståndskrav. En tillstandsreglering skulle enligt utredningen dock innebära en inskränkning av näringsfriheten och bör därför bara användas i sammanhang där viktiga samhällsintressen motiverar en sådan inskränkning. Enligt utredningen har det inte framkommit att behovet av kontrollåtgärder är särskilt stort och det finns därför inte tillräckliga skäl för en tillstandsreglering. I stället anser utredningen att det bör införas en anmälningsplikt för näringsidkare som handlar med skrot. På så sätt kan den utsedda tillsynsmyndigheten få kännedom om vilka näringsidkare som bedriver verksamhet i skrothanteringsbranschen. Utredningen har remissbehandlats och man överväger nu utredningens förslag inom Regeringskansliet.

Certifierad palmolja

Det finns flera olika standarder för certifiering av hållbart producerad palmolja. Den mest etablerade är RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil). RSPO är en icke vinstdrivande organisation med representanter för sju intressegrupper kring palmoljeindustrin: producenter av palmolja, förädlare eller handlare, tillverkare av konsumentvaror, återförsäljare, banker och investera-

re, miljö- och naturvårdsorganisationer och sociala organisationer eller utvecklingsorganisationer. Standarden innehåller kriterier inom områdena transparens, efterlevnad av lagar och regler, långsiktig hållbar ekonomi, arbetsmetoder i odlingar och kvarnar, miljömässig ansvarsfullhet och bevarande av naturresurser och biologiskt mångfald, ansvarsfull hantering av anställda, ansvarsfull etablering av nya plantage samt arbete med ständiga förbättringar. Av RSPO:s webbplats framgår att ett antal europeiska länder har gjort nationella åtaganden som drivs av industrin, regeringen eller båda. Bland dessa länder återfinns Sverige.

I december 2018 trädde det reviderade EU-direktivet om att främja användningen av energi från förnybara energikällor i kraft – det s.k. förnybartdirektivet. I direktivet fastställs nationella gränser för biodrivmedel, som 2023–2030 gradvis ska fasas ut till noll. Det innefattar flytande bibränslen och biomassabränslen som medför hög risk för indirekt ändring av markanvändning, s.k. hög ILUC-risk (Indirect Land Use Change, ILUC) och som är producerade av livsmedels- eller fodergrödor (dvs. bl.a. palmolja). Gränserna påverkar hur stor mängd av dessa bränslen som får räknas in i den totala nationella andelen förnybara energislag och andelen förnybara energislag inom transporter.

Energimärkning av bilar

Utredningen om fossilfri fordonstrafik hade till uppgift att kartlägga möjliga handlingsalternativ och identifiera åtgärder för att reducera transportsektorns utsläpp och beroende av fossila bränslen. I betänkandet Fossilfrihet på väg (SOU 2013:84) föreslog utredningen bl.a. obligatorisk energimärkning av personbilar och lätta lastbilar. Märkningen skulle utgå från fordonets energianvändning. Utöver detta skulle det finnas information om bl.a. fordonets koldioxidutsläpp, bränsleförbrukning och elförbrukning samt elens räckvidd om fordonet gick att köra på el.

Den s.k. Bonus–malus-utredningen överlämnade sitt betänkande Ett bonus–malus-system för nya lätta fordon i april 2016 (SOU 2016:33). Utredningen hade bl.a. i uppgift att om möjligt öka transparensen i ett bonus–malus-system och därmed systemets styrande effekt samt att föreslå hur bonus respektive malus för enskilda fordon kan synliggöras. Detta skulle enligt direktiven exempelvis kunna ske genom någon form av märknings- eller klassificeringssystem. Utredningen lämnade dock inget förslag om ett energimärkningssystem för lätta fordon eftersom ett sådant system enligt utredningens uppfattning inte har något att göra med att synliggöra ett bonus–malus-system. Med hänvisning till behov av tydlighet förordade man i stället en mer renodlad modell där bilförsäljarna måste redovisa hur mycket fordonsskatt (malus) köparen kommer att få betala om han eller hon väljer en specifik bil och hur stor bonusen blir om bilen berättigar till sådan.

På förslag från regeringen beslutade riksdagen att införa bonus–malus-systemet för nya personbilar samt lätta bussar och lastbilar av fordonsår 2018

som registrerats tidigast den 1 juli 2018 (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:FiU1). Regeringen anförde att en utvärdering bör göras i ett tidigt skede efter att systemet trätt i kraft.

Exportförbud för snus

Det nya tobaksdirektivet (2014/40/EU) antogs av Europaparlamentet och ministerrådet den 3 april 2014. Direktivet började gälla den 20 maj 2014, och EU:s medlemsländer hade därefter två år på sig att införa de nya bestämmelserna i den egna lagstiftningen. Av direktivet framgår att det svenska undantaget för snus finns kvar och att export- och försäljningsförbudet för svenskt snus till resten av EU kvarstår.

Inom EU råder sedan 1992 ett förbud mot tobak för oralt bruk med undantag för tobaksprodukter som är avsedda att rökas eller tuggas. Eftersom svenskt snus varken röks eller tuggas råder försäljningsförbud. När Sverige blev medlem i EU 1995 beviljades landet ett permanent undantag från snusförbudet. Cigaretter och traditionella rökfria tobaksprodukter (inklusive vissa asiatiska och afrikanska varianter, tuggtobak och nässnus) kan dock säljas lagligt inom EU. Förbudet har varit föremål för prövning av EU-domstolen under 2018 (mål C-151/17). En begäran om förhandsavgörande som framställdes i ett mål vid en brittisk förvaltningsdomstol mellan Swedish Match AB och Secretary of State for Health (hälsoministern, Storbritannien) om förbudet mot tillverkning och distribution av tobak för användning i munnen i Storbritannien är lagenligt. Frågan gällde huruvida snusförbudet i EU:s tobaksproduktdirektiv strider mot de EU-rättsliga principerna, den fria rörligheten för varor eller EU:s rättighetsstadga. EU-domstolen meddelade förhandsavgörandet den 22 november 2018 i vilket domstolen kommer fram till att snusförbudet i EU:s nya tobaksdirektiv inte är i strid med någon EU-rättslig princip och därmed är giltigt. Det innebär att det kommer att råda ett fortsatt förbud mot försäljning av snus inom EU, med undantag för Sverige. EU-domstolens förhandsavgörande kan inte överklagas.

Tidigare riksdagsbehandling

Vissa frågor om EU:s inre marknad

När det gäller de aktuella motionsyrkanden som övergripande rör främjande av och handel inom EU:s inre marknad har utskottet vid flera tidigare tillfällen, senast våren 2018 (bet. 2017/18:NU11) avstyrkt flera identiska och liknande förslag som de som är aktuella här. Utskottet har bl.a. påmint om det arbete som pågår inom EU såväl när det gäller en digital inre marknad som den inre marknaden i övrigt. Vid det nämnda tillfället tydliggjorde företrädare i utskottet för Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna sina uppfattningar på området i olika reservationer.

Utskottet har tidigare, senast våren 2018 (bet. 2017/18:NU11), avstyrkt motionsyrkanden som är identiska eller liknande de aktuella yrkandena här om

metall och skrothandel, certifiering av palmolja, certifiering av alkoholmätare och ökat samarbete mellan Sverige och Tyskland. Utskottet hänvisade vid det nämnda tillfället bl.a. till pågående arbete och befintliga regler. Företrädare i utskottet för Moderaterna och Sverigedemokraterna reserverade sig mot utskottets förslag till beslut när det gäller exportförbudet av snus.

Våren 2018 avstyrkte utskottet ett likalydande förslag som det i motion 2018/19:2426 (C) om att införa en energideklaration för personbilar vid nybilsförsäljning (bet. 2017/18:NU22). Utskottet hänvisade till de överväganden som gjordes i anslutning till att det s.k. bonus–malus-systemet utarbetades. Företrädare i utskottet för Centerpartiet redovisade sin uppfattning i en reservation.

Exportförbudet för snus

Motionsyrkanden om exportförbudet för snus har varit föremål för behandling i utskottet vid ett flertal tidigare tillfällen, senast våren 2018 (bet. 2017/18:NU11). Utskottet avstyrkte då dessa yrkanden bl.a. med motiveringen att en revidering av det nya tobaksdirektivet skulle kunna hota det nu gällande svenska undantaget för snus. Företrädare för Moderaterna och Sverigedemokraterna hade en annan uppfattning som redovisades i en reservation.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Vissa frågor om EU:s inre marknad
- Exportförbudet för snus.

Vissa frågor om EU:s inre marknad

I motionerna 2018/19:2040 (L), 2018/19:2694 (C) och 2018/19:2783 (M) förordas olika åtgärder för att främja EU:s inre marknad. Med anledning av dessa yrkanden vill utskottet inledningsvis framföra att det delar den uppfattning som kommer till uttryck i flera av motionerna, att EU:s inre marknad är av stor betydelse för Sverige och EU och att ytterligare åtgärder bör vidtas för att undanröja hinder för att genomföra en väl fungerande inre marknad och utveckla den gränsöverskridande handeln. Inte minst kan mer göras för att säkerställa att de åtgärder som redan beslutats genomförs på ett tillfredsställande sätt i samtliga medlemsstater. En välfungerande inre marknad får anses vara viktig för att säkra Sveriges och EU:s internationella konkurrenskraft. Som redovisats anför regeringen i sina prioriteringar för inre marknadspolitiken bl.a. att den fria rörligheten för tjänster särskilt bör prioriteras i ljuset av tjänsterörlighetens lägre mognadsgrad och då tjänstehandeln ökar alltmer i betydelse. Regeringen uppger även att en fortsatt anpassning av den inre marknaden till den digitala utvecklingen också är något som bör prioriteras. Utskottet instämmer i detta och kan konstatera att det även ligger i linje med

vad som anförs i flera här aktuella motioner. Utskottet vill samtidigt påpeka att den inre marknaden inte bör vara ett mål i sig utan ett medel, och stora krav måste ställas på bl.a. säkerhet, arbetsrätt, folkhälsa, miljöhänsyn och konsumentskydd. Tillkännagivanden i linje med vad som föreslås i de nämnda motionerna är enligt utskottets uppfattning inte nödvändiga.

I motion 2018/19:161 (SD) föreslås att det ska införas ett kontantförbud och ett tillståndskrav för handel med metallskrot. Utskottet har vid flera tillfällen, senast våren 2018 (bet. 2018/19:NU11), avstyrkt identiska förslag med hänvisning till den pågående beredningen av Skrothandelsutredningens slutbetänkande (SOU 2014:72). Utskottet konstaterar att utredningen fortfarande är under beredning och ser därför ingen anledning att omvärdera sitt ställningstagande.

När det gäller märkning och certifiering förordas i motionerna 2018/19:305 (SD) och 2018/19:1121 (SD) att det endast ska få säljas certifierade alkoholmätare på den inre marknaden, i motion 2018/19:752 (S) framhålls att regeringen ska vidta olika åtgärder för att endast certifierad palmolja importerar till EU och i motion 2018/19:2426 (C) föreslås att en energideklaration ska införas för personbilar. Utskottet avser inte att förorda några tillkännagivanden i linje med vad som föreslås i dessa motioner, och vill framföra följande. När det först gäller frågan om alkoholmätare har utskottet, som redovisats, vid flera tidigare tillfällen avstyrkt liknande förslag, senast våren 2018 (bet. 2017/18:NU11). Utskottet har konstaterat att det sedan 2013 finns två internationella standarder för alkoholmätare. Även om standarderna i sig inte hindrar försäljningen av undermåliga alkoholmätare menar utskottet att de fyller en viktig funktion eftersom de kan vägleda konsumenterna att hitta de produkter som uppfyller kraven, då det tydligt framgår vilka produkter som är certifierade enligt den aktuella standarden.

Utskottet avstyrkte även motionsyrkanden om certifiering av palmolja i det nämnda betänkandet våren 2018. Utskottet vill åter peka på att det gjorts olika nationella åtaganden och förekommer branschinitiativ, bl.a. i Sverige, vilket är positivt. Utskottet kan dessutom konstatera att EU:s nya förnybartdirektiv leder till att palmolja kommer att fasas ut som komponent i biobränslen till 2030.

När det gäller förslaget om att införa en energideklaration för personbilar vill utskottet påminna om att ett s.k. bonus-malus-system har införts för nya personbilar och lätta bussar. Avsikten är bl.a. att öka andelen miljöanpassade fordon med lägre koldioxidutsläpp och hjälpa konsumenterna att göra klimatsmartare val.

I motion 2018/19:2776 (KD) efterfrågas ett intensifierat samarbete med Tyskland inom ramen för EU och en strategi för ett utökat samarbete med Tyskland. Utskottet delar motionärens uppfattning att Tyskland utgör en viktig part för Sverige i EU. Samtidigt anser utskottet att det inte finns behov av att utarbeta en särskild strategi för ett utökat samarbete med Tyskland eller något annat land inom ramen för EU-samarbetet. Utskottet vill åter framföra sin uppfattning att Sverige bör samarbeta med likasinnade länder utifrån vilka

positioner de har i de olika sakfrågorna för att på det sättet i EU kunna driva igenom så mycket som möjligt av den svenska hållningen i en fråga. Något tillkännagivande så som förordas i den nämnda motionen är utskottet inte berett att föreslå för riksdagen.

Därmed avstyrks samtliga motioner i berörda delar.

Exportförbudet för snus

Som framgår av det föregående har utskottet vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden som på olika sätt berört exportförbudet för svenskt snus, senast våren 2018. Utskottet kan nu i likhet med då konstatera att ett nytt tobaksdirektiv antogs den 3 april 2014 och att det av detta framgår att export- och försäljningsförbudet för svenskt snus till resten av EU kvarstår, liksom det svenska undantaget för snus. Till detta kan utskottet konstatera att EU-domstolen i ett förhandsavgörande hösten 2018 slog fast att exportförbudet för snus inte strider mot EU-rättsliga principer. Vidare har utskottet i tidigare ställningstaganden framhållit att en omförhandling av det nya tobaksdirektivet skulle kunna medföra att det undantag för snus som Sverige har i dag hotas. Utskottet ser inga skäl att ändra denna bedömning.

Därmed avstyrks motionerna 2018/19:162 (SD), 2018/19:1279 (M), 2018/19:2006 (M) och 2018/19:2896 (M) i berörda delar.

Handels- och investeringsfrämjande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som rör vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande, exportrådgivning och export av välfärdstjänster. Utskottet hänvisar bl.a. till den förda politiken och pågående arbete.

Jämför reservation 14 (M), 15 (SD), 16 (V), 17 (KD) och 18 (M, KD).

Motionerna

Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande

I motion 2018/19:1312 av Maria Strömkvist och Roza Güclü Hedin (båda S) begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska överväga initiativ för ökad statlig samordning vid större internationella investeringar. Motionärerna framhåller att det vid investeringsfrämjande åtgärder är många aktörer som är inblandade i dessa många gånger mycket komplicerade processer. För att öka Sveriges konkurrenskraft internationellt behövs utökad kompetens och resurser nationellt för bättre rådgivning och samordning kring övergripande områden.

I kommittémotion 2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) anförs att regeringen bör utveckla insatserna för svenska företags möjligheter att medverka i FN-upphandlingar (yrkande 28). Motionärerna påpekar att FN 2014 upphandlade varor och tjänster globalt för 150 miljarder kronor, varav endast 0,16 procent upphandlades från Sverige, vilket vida understiger Sveriges andel av FN:s budget.

I kommittémotion 2018/19:2895 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) anges att koldioxidfri el medför stora möjligheter för Sverige att bidra till att uppfylla klimatmålen samtidigt som nya jobb och exportmöjligheter skapas. Därför bör regeringen se över hur Sverige kan attrahera energiintensiv industri att etablera sig i landet (yrkande 20).

Den internationella konkurrensen har ökat i småbåtsindustrin, och den svenska exporten har under flera år minskat, konstateras det i motion 2018/19:865 av Edward Riedl (M). Motionären föreslår därför att riksdagen genom ett tillkännagivande uppmanar regeringen att se över möjligheten att införa exportstöd liknande det i andra länder för att få igång exporten hos den svenska småbåtsindustrin.

I kommittémotion 2018/19:154 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) anförs att många nya datacenter, dvs. centraler för lagring av digital information, kommer att behöva etableras runt om i världen. Sverige har i ett europeiskt perspektiv många konkurrensfördelar för att locka denna typ av investeringar – kallt klimat, god tillgång på utbildad personal, en bra it-infrastruktur med stor kapacitet, solida geologiska förhållanden och en stabil kraftförsörjning gör att vi står oss väl i en internationell konkurrens. I motionen anförs därför att regeringen bör utarbeta en nationell strategi för etableringar av datacenter i Sverige.

I kommittémotion 2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) föreslås att riksdagen genom ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att göra en utvärdering av svenska sektorerers långsiktiga importbehov (yrkande 3). Svensk export är beroende av import, och politisk instabilitet eller påtryckningar i exporterande nationer, länders monopolställningar på vissa produkter eller naturliga orsaker är alla faktorer som enligt motionärerna kan förändra den globala handelsmarknaden. Motionärerna framhåller även vikten av att särskilt stärka den svenska industrins exportmöjligheter inom högteknologiska tjänster och produkter som befinner sig högt uppe i värdekedjan och förordar ett tillkännagivande om detta (yrkande 4).

I kommittémotion 2018/19:167 av Tobias Andersson m.fl. (SD) föreslås tre tillkännagivanden om Business Swedens uppdrag. För det första förordar motionärerna att Business Sweden ges i uppdrag att ge högre prioritet för tillväxtekonomier som eftersträvar att upprätthålla mänskliga rättigheter (yrkande 1). För det andra förordar motionärerna att Business Sweden bör ge investeringar i Somaliland ökad prioritet och att Exportkreditnämnden (EKN) bör ges i uppdrag att prioritera svenska företag i Somaliland för att gynna såväl Somaliland som svenska företag (yrkande 2). För det tredje förordar motionärerna att Business Sweden bör ges i uppdrag att verka för en ökad export av

produkter och tjänster som rör energieffektivisering (yrkande 3). Många svenska företag har mycket av den teknik och de lösningar som efterfrågas, och det finns därmed en god potential för ökad export.

De landsbygdsnära näringarna sysselsätter uppskattningsvis 400 000 personer i Sverige, och svensk livsmedelsindustri har ett beräknat exportvärde motsvarande 70 miljarder kronor. Det skriver Staffan Eklöf m.fl. (SD) i kommittémotion 2018/19:1287. För att förbättra konkurrenskraften inom livsmedelssektorn anför motionärerna att små och medelstora livsmedelsföretag ska få stöd med kompetensutveckling för att bli bättre på att exportera svenska livsmedel (yrkande 20).

I kommittémotion 2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5 förordar motionärerna ett tillkännagivande om att Business Sweden ska ge Somaliland ökad prioritet för att främja svenska investeringar. Detta skulle enligt vad som anförs i motionen kunna leda till minskat beroende av bistånd i området samtidigt som tillväxten ökar. Det skulle också kunna möjliggöra en billigare import av varor till Sverige.

I kommittémotion 2018/19:2820 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) framhålls att det finns en potential för svenska företag att bidra till minskade nettoutsläpp av koldioxid i ett globalt perspektiv genom att exportera energieffektiva produkter. Exporten skulle således både gynna svensk industri och dämpa utsläppen av växthusgaser, och motionärerna förordar ett tillkännagivande om att export som främjar energieffektivitet bör främjas (yrkande 6).

I partimotion 2018/19:757 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) anförs att det finns brister när det gäller insynen i Exportkreditnämndens (EKN) och Svensk Exportkredits (SEK) verksamheter. Verksamheterna ska bl.a. följa OECD:s riktlinjer för multinationella företag och FN:s principer för företag och mänskliga rättigheter. Motionärerna anser att detta inte syns i praktiken och att insynen i verksamheterna bör öka (yrkande 15). Motionärerna vill vidare se krafttag för att säkerställa att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. Regeringen bör därför återkomma med konkreta förslag på hur svenskt exportfrämjande ska bli samstämmigt med politiken för global utveckling (yrkande 16). Motionärerna framför även att den norska regeringen har beslutat att inga nya biståndssatsningar ska gå via skatteparadis och har tillsatt en utredning om existerande investeringar i skatteparadis med målsättningen att Norge ska avveckla alla fonder i skatteparadis. Sverige bör enligt motionen följa Norges exempel och införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis (yrkande 32).

I kommittémotion 2018/19:2735 av Camilla Brodin m.fl. (KD) förordas ett tillkännagivande om att det bör utvecklas ett samordnat statligt stöd för internationalisering för regionerna. Motionärerna menar att en nationell samordning skulle säkerställa att de nationella projektmedlen för arbetsmarknads- eller företagsfrämjande insatser inte motverkar varandra (yrkande 7).

I kommittémotion 2018/19:2913 av Camilla Brodin m.fl. (KD) förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att den internationella kompetens för export och import som finns i Sverige genom nya svenskar bättre tas till vara i regionala exportcentrum. Genom att skapa ett bra klimat för arbete och eget företagande, där kunskap om olika affärskulturer och stora språkkunskaper som finns hos människor som kommer till Sverige tas till vara, kan Sverige enligt motionärerna öka sin export (yrkande 14).

Sverige har stor potential att exportera mer livsmedel, sägs det i kommittémotion 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD). Motionärerna förordar ett tillkännagivande om att underlätta den svenska livsmedelsexporten, bl.a. genom att inrätta livsmedelsattachéer (yrkande 29). I motionen efterfrågas även ett tydligare främjandeuppdrag till Business Sweden, och motionärerna anser även att kompetensen där inom livsmedel behöver förbättras.

Exportrådgivning och export av välfärdstjänster

I kommittémotion 2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) framhålls flera åtgärder för att främja export. En åtgärd anges vara att skapa förutsättningar för export av svenska välfärdstjänster (yrkande 26). Svenska aktörer inom välfärdstjänster håller internationellt sett hög klass och är på många sätt banbrytande, sägs det i motionen. Flera av dessa kan med sin kunskap bidra till förhöjd kvalitet inom vård, skola och omsorg världen över. En annan åtgärd som föreslås är att regeringen ska utreda hur regional och lokal exportrådgivning ska kunna upphandlas av fristående aktörer (yrkande 27).

Vissa kompletterande uppgifter

Den svenska exportstrategin

Den 24 september 2015 fattade regeringen beslut om en exportstrategi. Strategin har redovisats för riksdagen i form av en skrivelse (skr. 2015/16:48). Exportstrategin innehåller ett sjuttioal åtgärder som regeringen avser att vidta för att möta de utmaningar som den svenska utrikeshandeln enligt regeringen står inför. Åtgärderna spänner över 22 olika områden. Exportstrategin syftar till att öka exporten (både i absoluta tal och som en del av BNP), öka Sveriges attraktionskraft för investeringar, kompetens och turister, öka andelen exporterande företag och öka svenska företags deltagande i den globala ekonomin.

I samband med utskottets behandling av skrivelsen våren 2016 (bet. 2015/16:NU13) redogjorde utskottet för det pågående arbetet med strategin. Enligt uppgift från Regeringskansliet hade arbetet då påbörjats för samtliga 22 åtgärdsområden men hade kommit olika långt.

Livsmedelsexport

Regeringen presenterade den 26 januari 2017 En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104). I

propositionen föreslås en strategi för en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja som ska ses som en plattform utifrån vilken politiken ska utformas fram till 2030. Det övergripande målet för strategin föreslås vara en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet.

Vad gäller livsmedelsexport bedömer regeringen att en ökad export och fler exporterande företag kan stärka tillväxten i den svenska livsmedelskedjan, och därför bör man fortsätta att utveckla exportfrämjande insatser.

Regeringen konstaterar att den svenska exporten varit beroende av ett fåtal företag, vilket gör utvecklingen känslig för enskilda företags utveckling. Regeringen delar Konkurrenskraftsutredningens bedömning att ökad export av livsmedel är en förutsättning för ökad lönsamhet inom livsmedelssektorn och anser att det är viktigt att fler företag exporterar och därmed bidrar till tillväxten i livsmedelskedjan. Regeringen bedömer vidare att branschorganisationer har en viktig roll i att vägleda och koordinera företagen att hitta nya marknader. Framgångsrik export kräver också att företagens potentiella utländska kunder har tillräcklig information om vad de svenska företagen har att erbjuda. Staten bör därför i samverkan med företag och branschorganisationer genomföra insatser för kunskapsspridning om svensk livsmedelsproduktion.

Regeringen konstaterar också att informationsbehovet, som livsmedelsföretag som vill agera på utländska marknader har, är en utmaning inte minst för små och medelstora företag eftersom kostnaden för att skaffa relevant kunskap och kompetens kan vara mycket hög. Långsiktiga satsningar behöver därför göras för att underlätta för företag att ta del av den kunskap och information som de behöver för att kunna exportera. Regeringen anser att det behövs insatser för att främja och underlätta export och gör därför bedömningen att exportfrämjande insatser för livsmedelsexporten bör fortsätta att utvecklas. Även myndigheternas kunskap om livsmedelsexport bör stärkas och arbetet med att undanröja tekniska handelshinder vidareutvecklas.

Datacenter

Utredningen om sektorsneutral och konkurrenskraftig energiskatt på el (SOU 2015:87) konstaterade att energiskatten på el för tjänsteföretag i Sverige var jämförelsevis hög i förhållande till andra länder, inklusive länder i Sveriges omedelbara närhet. Den 1 januari 2017 sänktes därför energiskatten på förbrukning av elektrisk kraft i större datacenter (minst 0,5 megawatt) till samma nivå som den som gäller för bl.a. tillverkningsprocessen i industriell verksamhet. Syftet med sänkningen var att förbättra konkurrenskraften för datanäringen och stärka förutsättningarna för nyetableringar. I budgetpropositionen för 2018 föreslog regeringen att energiskattenedsättningen för elförbrukning i datorhallar skulle utvidgas till att även omfatta mindre datacenter. Förslaget väntas gynna den förväntade expansionen av branschen. Riksdagen godkände förslaget (bet. 2017/18:FiU1).

Regeringen har vidare gett Business Sweden i uppdrag att främja investeringar i datacenter. Business Sweden bedriver tillsammans med ett antal regionala aktörer projektet Data Centers by Sweden. Projektet marknadsför Sverige internationellt och för en dialog med internationella företag om etablering av datacenter i Sverige.

Statsrådet Magdalena Andersson (S) besvarade den 13 februari 2019 en fråga från Boriana Åberg (M) om vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att det ska finnas rättvisa förutsättningar för hela datacenterbranschen, inklusive co-location-företagen (fr. 2018/19:170). Statsrådet anförde att regeringen under flera år har arbetat med att ge datacenterbranschen goda förutsättningar, dels genom sänkt energiskatt för den som förbrukar el i en datorhall, dels genom att definitionen av datorhall har utvidgats, vilket har inneburit att branschen har en skattemässigt gynnad position.

Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden)

Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) ansvarar för det statligt finansierade investeringsfrämjandet och ägs till lika delar av staten och Sveriges Allmänna Utrikeshandelsförening (SAU). Business Sweden bildades den 1 januari 2013 då Exportrådet och Invest Sweden slogs samman.

I linje med ett årligt riktlinjebeslut som beslutas av regeringen har Business Sweden både ett exportfrämjande uppdrag att hjälpa svenska företag att öka sin globala försäljning och ett investeringsfrämjande uppdrag att hjälpa internationella företag att investera och expandera i Sverige. Syftet med årsuppdraget till Business Sweden för den investeringsfrämjande verksamheten är att attrahera och underlätta utländska investeringar i Sverige och därmed bidra till ökad sysselsättning och hållbar tillväxt i hela landet. I övrigt omfattar uppdraget nyetableringar, expansionsinvesteringar, samarbetsavtal, förvärv och fusioner.

Uppdraget för investeringsfrämjande är statligt finansierat, och tjänsterna till utländska företag och organisationer är avgiftsfria. Inom det investeringsfrämjande uppdraget ska Business Sweden enligt riktlinjebrevet för 2019 bl.a.

- analysera potentiella investeringsområden utifrån Sveriges och svenskt näringslivs komparativa fördelar och även analysera globala investeringsflöden och dess orsaker
- kartlägga geografiskt och tematiskt konkreta affärs- och investeringsmöjligheter i Sverige i samverkan med övriga aktörer inom Sveriges investeringsfrämjande system
- öka kunskapen om och intresset för Sverige som destination för utländska investeringar genom att aktivt och målgruppsanpassat informera om övergripande förutsättningar för investeringar i Sverige.

Business Sweden fick i februari 2019 finansiering för att marknadsföra ekologiska livsmedel på potentiella utlandsmarknader. Business Sweden har även skapat ett kommersiellt koncept för hur ekologiska livsmedel ska

marknadsföras. Business Sweden ska också genom uppsökande verksamhet och stöd till företagen bidra till att fler livsmedelsföretag från hela landet väljer att satsa på export. Business Sweden ska därtill ha livsmedelsexportansvariga personer fysiskt närvarande på potentiella tillväxtmarknader runt om i världen för att skapa affärsmöjligheter för livsmedelsföretagen.

Utredning för att genomföra en översyn av investeringsfrämjandet

Regeringen beslutade den 8 februari 2018 om direktiv till en offentlig utredning för att genomföra en översyn av investeringsfrämjandet (dir. 2018:113). Den verkställande direktören Jan Larsson förordnades som särskild utredare fr.o.m. den 1 mars 2018. Jan Larsson entledigades från uppdraget den 14 augusti 2018, och samma dag förordnades företagaren Tommy Waidelich som ny särskild utredare.

Utredaren överlämnade i juni 2018 delbetänkandet Bättre kommunikation för fler investeringar (SOU 2018:56), som redovisar uppdraget om en förbättrad kommunikation och marknadsföring av Sverige som destination för utländska investeringar. Enligt direktivet ska utredaren i slutbetänkandet

- analysera om och vid behov lämna förslag på hur berörda myndigheter och andra offentliga aktörer kan involveras för en samordnad rapportering av hinder för utländska direktinvesteringar i Sverige samt inom ramen för sina uppdrag medverka i att ta fram möjliga lösningar till hinder som särskilt och utan anledning försvårar utländska investeringar
- analysera och vid behov föreslå förbättringar i fråga om målformulering, ansvarsfördelning, resurssättning och samverkan.

Utredaren överlämnade slutbetänkandet Effektivt investeringsfrämjande för hela Sverige (SOU 2019:21) till regeringen i maj 2019. Utredaren drar i slutbetänkandet ett antal slutsatser och föreslår utifrån dessa bl.a. följande insatser:

- För att kraftsamla på nationell nivå bör en strategi för investeringsfrämjande antas som del av den fortsatta exportstrategin.
- En nationell samordnare (investeringssamordnare) som ansvarar för att följa upp investeringsfrämjandestrategin bör tillsättas med placering på Utrikesdepartementet.
- Team Sweden Invest har uppfyllt funktionen och de uppsatta målen i exportstrategin, bl.a. har man tagit fram en strategisk inriktning för investeringsfrämjandet. Denna kan utgöra ett viktigt bidrag till en framtida investeringsfrämjandestrategi. För att höja samverkan till nästa nivå bör Team Sweden Invest samla fler aktörer under den nationella investeringssamordnarens ledning och fokusera på aktuella aktivitetsområden som exempelvis talangattraktion.
- Det finns en stor potential att stärka arbetet med högpotentiella investeringar (HPI) genom att utforma ett arbetssätt liknande exportstrategins satsning på stora affärer av stort strategiskt intresse för svenska

företag (High Potential Opportunities, HPO). Sveriges export- och investeringsråd Business Sweden bör därför ges i uppdrag att tillsammans med svenska regioner identifiera och utveckla investeringsmöjligheter av speciellt hög strategisk betydelse för Sverige och sedermera marknadsföra dessa mot ett lämpligt urval av ledande internationella företag. Dessutom bör projektgrupper skapas för enskilda HPI, inom ramen för vilka relevanta aktörer (inklusive regeringsrepresentanter) kraftsamlar vid aktiviteter såsom in- och utgående högnivådelegationer.

- Utredningen ser även potential i att intensifiera nyttjandet av en rad aktörer inom investeringsfrämjandet som exempelvis utlandsmyndigheter i prioriterade länder, handelssekreterare hos Business Sweden samt honorärkonsuler.
- Alla utländska investeringar sker i en lokal miljö, men investeringsfrämjandeaktörer på lokal och regional nivå i Sverige har varierande förutsättningar att attrahera investeringar och etableringar. Kortsiktig projektfinansiering rymmer illa med investeringsfrämjandets långvariga affärsprocesser.
- Under en investeringsprocess finns ett stort antal potentiella hinder för utländska investerare. Därför bör investeringssamordnarens uppdrag även innefatta att ta sig an inrapporterade investeringshinder då en tydlig ansvarig aktör saknas, samt i kontakt med övriga Regeringskansliet, myndigheter och andra relevanta aktörer på nationell, regional och lokal nivå verka för lösningar till hinder för utländska investeringar i Sverige.
- Vidare bör Business Swedens uppdrag när det gäller att rapportera investeringshinder tydliggöras, bl.a. genom ett uppdrag att årligen sammanställa en rapport till Regeringskansliet som beskriver näringslivs- och investeringsklimatet i Sverige. Rapporten ska bygga på data inhämtad från utländska företags investeringsprocesser och innehålla konkreta exempel på hinder för utländska investeringar i Sverige.
- Kompetensförsörjningen i Sverige är ett särskilt påtagligt hinder för utländska företag. Detta har identifierats av exempelvis Team Sweden Invest, Business Sweden och regionala investeringsfrämjandeorganisationer (IFO) samt i internationella index. Satsningar på internationella center i Göteborg, Lund och Stockholm har potential att bidra till att lösa hinder på individnivå och attrahera internationell kompetens. Det behövs också ett engagemang för talangattraktion från aktörer på nationell nivå. Som en del i detta föreslår utredningen att Svenska institutet får ett särskilt uppdrag att utifrån ett främjarperspektiv marknadsföra Sverige i utlandet gentemot målgruppen internationell kompetens och talang. Uppdraget bör genomföras i nära samverkan med Business Sweden, regioner, kommuner, svenska utlandsmyndigheter, Migrationsverket och andra berörda myndigheter.
- Det förändrade globala säkerhetsläget innebär ett behov av vaksamhet mot vissa typer av utländska direktinvesteringar. Utredningen har bl.a. haft i uppdrag att beakta den nyligen godkända EU-förordningen om granskning

av utländska direktinvesteringar. Regeringen har sedan tidigare identifierat ett behov att närmare utreda förordningens implikationer.

Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Sakpolitisk överenskommelse om bl.a. exportstrategin mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet

I januari 2019 presenterade Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet en sakpolitisk överenskommelse där det anges att Centerpartiet och Liberalerna accepterar en regering bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet. I överenskommelsen anges också att de partier som slutit överenskommelsen är överens om ett budgetsamarbete samt ett samarbete som begränsas av de politiska frågor som framgår av överenskommelsen. Samarbetet gäller budgetår för budgetår, så länge som partierna är överens om dess fortsättning, med inriktningen att samarbetet ska löpa hela mandatperioden. Överenskommelsen är indelad i elva områden och består av 73 punkter. Under rubriken Jobb, företagande och hållbar tillväxt anges bl.a. att en exportsatsning för fler jobb i hela landet ska genomföras och att den befintliga exportstrategin ska utvecklas med fokus på ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet (punkt 13).

Vårändringsbudget för 2019 och 2019 års ekonomiska vårproposition

I regeringens vårändringsbudget för 2019 (prop. 2018/19:99) föreslås att anslagen till exportfrämjande verksamhet ökas för att ytterligare stärka den svenska exporten. Regeringen framhåller där att den befintliga exportstrategin ska utvecklas med fokus på ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet. Anslagen föreslås därför öka med 51 miljoner kronor. Utskottet yttrade sig över propositionen till finansutskottet den 14 maj 2019 (yttr. 2018/19:NU4y) och anförde att propositionen bör tillstyrkas i berörda delar och att de aktuella motionerna bör avstyrkas i motsvarande delar. I yttrandet fanns två avvikande meningar (M, KD, V) som berörde anslaget 2:4 Investeringsfrämjande.

I regeringens vårproposition för 2019 (prop. 2018/19:100) anges regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Riktlinjernas syfte är att ange politikens inriktning inför budgetpropositionen för 2020. I vårpropositionen framhålls att den svenska exporten bidrar till 1,4 miljoner jobb. Genom att fortsätta utveckla den nuvarande exportstrategin och föreslå mer medel till export- och investeringsfrämjande åtgärder skapas förutsättningar för att stärka svenska företags export och internationalisering.

Tidigare riksdagsbehandling

Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande

När det gäller de aktuella motionsyrkandena som innehåller förslag som rör olika åtgärder inom handels- och investeringsfrämjandet har utskottet vid flera tidigare tillfällen, senast våren 2018 (bet. 2017/18:NU11), behandlat flera

identiska och liknande förslag. Vid det senaste tillfället hänvisade utskottet bl.a. till den förda politiken och pågående insatser. Företrädare i utskottet för Moderaterna, Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna tydliggjorde sina uppfattningar i olika avseenden i reservationer.

Vid behandlingen av det nämnda betänkandet förordade utskottet ett tillkännagivande till regeringen om vikten av att exportprogrammen och andra åtgärder inom ramen för livsmedelsfrämjandet når små och medelstora livsmedelsföretag i hela landet, även dem som i dag inte exporterar, för att därigenom lyfta fram svensk matkultur och svenska råvaror och ytterligare främja Sveriges livsmedelsexport. Utskottet uteslöt inte att det kan finnas behov av att inhämta mer information om de små och medelstora icke-exporterande livsmedelsföretagens kännedom om exporttjänsterna och om orsakerna till att dessa företag inte exporterar för att så långt som möjligt kunna anpassa insatserna till de behov som finns. I en reservation framfördes att riksdagen inte skulle göra något tillkännagivande (S, MP, V).

I skrivelse 2018/19:75 redovisar regeringen pågående arbete med anledning av tillkännagivandet. Regeringen anför att det sedan december 2017 finns en förstärkt satsning på svensk livsmedelsexport inom vilket Business Sweden fått i uppdrag att skapa ett regionalt livsmedelsexportprogram riktat gentemot små och medelstora företag, ta fram en exportstrategi för ekologiska livsmedelsprodukter samt ha personer på Business Swedens utlandskontor som ska bidra till en ökad livsmedelsexport på tillväxtmarknader. Business Sweden har även sedan tidigare haft i uppdrag att under tre år genomföra ett program med särskilt fokus på små och medelstora livsmedelsföretag. Vidare påminner regeringen om att en ytterligare del i uppdraget var att genomföra en marknadsanalys som Business Sweden genomförde i början av 2018. Syftet med analysen var att identifiera exportpotentialen utifrån livsmedelssegment, vilket regeringen framhåller är ett värdefullt verktyg för små och medelstora företag. Regeringen konstaterar att merparten av svensk livsmedelsindustri befinner sig på landsbygden samt att endast 1 procent av de svenska livsmedelsföretagen är stora. Det är därför enligt regeringen naturligt att aktiviteter och insatser för att öka svensk livsmedelsexport riktas mot små och medelstora företag i hela landet. Regeringen framhåller även att den har en nära dialog med Business Sweden om hur fler små och medelstora företag skulle kunna exportera mer. Tillkännagivandet redovisas inte som slutbehandlats utan bereds vidare.

Exportrådgivning och export av välfärdstjänster

Våren 2018 behandlade och avstyrkte utskottet samstämmiga motionsyrkanden med de som är aktuella här om exportrådgivning och export av välfärdstjänster (bet. 2017/18:NU11). Utskottet hänvisade i sitt ställningstagande bl.a. till exportstrategin och pågående arbete. Företrädare för Moderaterna i utskottet reserverade sig mot utskottets förslag till beslut.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande
- Exportträdgivning och export av välfärdstjänster

Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande

Utskottet kan inledningsvis konstatera att det våren 2018 (bet. 2017/18:NU11) avstyrkte identiska och liknande förslag om hur det svenska exportfrämjandet kan utvecklas och om olika exportfrämjande åtgärder för specifika branscher. Sådana förslag framförs i motionerna 2018/19:165 (SD), 2018/19:167 (SD), 2018/19:757 (V), 2018/19:865 (M), 2018/19:1383 (SD), 2018/19:2735 (KD), 2018/19:2820 (SD), 2018/19:2783 (M) och 2018/19:2913 (KD). Utskottet kan inte se några nya omständigheter som ger skäl till att ompröva ställningstagandet och avstår från att upprepa allt det som det tidigare har anfört om dessa förslag. Utskottet vill emellertid anföra följande. Den svenska exportstrategin som beslutades 2015 syftar till att öka exporten (både i absoluta tal och som en del av BNP), öka Sveriges attraktionskraft för investeringar, kompetens och turister, öka andelen exporterande företag och öka deltagandet av svenska företag i den globala ekonomin. Strategin innehåller ett sjuttioal åtgärder för att möta de utmaningar som den svenska utrikeshandeln står inför. Åtgärderna spänner över 22 olika områden, och arbetet med dessa pågår fortfarande. I den sakpolitiska överenskommelse som slutits mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna framgår bl.a. att en exportsatsning för fler jobb i hela landet ska genomföras och den befintliga exportstrategin ska utvecklas med fokus på hållbarhet – ekonomiskt, socialt och ekologiskt. Detta är också något som framgår av regeringens vårproposition (prop. 2018/19:100).

När det särskilt gäller export av livsmedel kan utskottet konstatera att regeringen, med anledning av det tillkännagivande om livsmedelsexport som riksdagen riktade till regeringen våren 2018, i skrivelse 2018/19:75 redovisat pågående arbete på området. Bland annat anförs att Business Sweden fått i uppdrag att skapa ett regionalt livsmedelsexportprogram riktat mot små och medelstora företag, ta fram en exportstrategi för ekologiska livsmedel samt att ha personer på Business Swedens utlandskontor som ska bidra till en ökad livsmedelsexport på tillväxtmarknader. Tillkännagivandet är dock ännu inte slutbehandlat, och några ytterligare tillkännagivanden från riksdagen så som förordas i motionerna 2018/19:1287 (SD) och 2018/19:2736 (KD) kan inte anses nödvändigt.

På området för investeringsfrämjande kan utskottet konstatera att en särskild utredare i maj 2019 överlämnade sitt slutbetänkande Effektivt investeringsfrämjande för hela Sverige (SOU 2019:21) till regeringen. Som redo-

visats föreslår utredaren en rad åtgärder för att förbättra det svenska investeringsfrämjandet. Utredarens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet, och utskottet vill inte föregripa denna process genom att förorda några tillkännagivanden om investeringsfrämjande åtgärder såsom föreslås i motionerna 2018/19:154 (SD), 2018/19:1312 (S) och 2018/19:2895 (M).

Utöver detta vill utskottet påminna om regeringens nyindustrialiseringsstrategi som syftar till att stärka förutsättningarna för svensk industri att vara världsledande inom modern industriell produktion. Utskottet vidhåller också sin uppfattning om att exportstrategin och det arbete som genomförs inom ramen för strategin också motsvarar det som efterfrågas när det gäller förslagen om att stärka svenska exportmöjligheter för högteknologiska produkter högt upp i värdekedjan, en strategi för att utveckla svenska företags möjligheter till digital e-handel, tillvaratagande av den internationella kompetensen som finns i Sverige för att främja export, insatser för att främja de kulturella och kreativa näringarna, främjande av produkter och tjänster som rör energieffektivisering samt högre prioritet av Indien och FN-upphandlingar. Utskottet vidhåller också sin uppfattning att riksdagen mot bakgrund av situationen i Somaliland inte bör uppmana regeringen att ge Business Sweden i uppdrag att ge Somaliland högre prioritet, vilket är något som förordas i motion 2018/19:167 (SD).

När det gäller det som anförs i motion 2018/19:757 (V) om ökad insyn i Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit avstyrkte utskottet ett identiskt yrkande våren 2018 (bet. 2017/18:NU11). Utskottet framhöll bl.a. att EKN sedan 2014 genom regleringsbrevet har i uppdrag att informera om OECD:s riktlinjer för multinationella företag, principerna i FN:s Global Compact och FN:s principer för företag och mänskliga rättigheter, samt att myndigheten ska säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med dessa riktlinjer och principer. Utöver detta kan utskottet konstatera att SEK är ett statligt bolag som styrs i enlighet med statens ägarpolicy där riktlinjer om hållbart företagande ingår. I övrigt lyder bolaget under samma lagar som andra aktiebolag. I sammanhanget kan även nämnas att en ny lagstiftning om hållbarhetsrapportering trädde i kraft i december 2016 (prop. 2015/16:193, bet. 2016/17:CU2). Lagstiftningen innebär att alla stora företag är tvungna att upprätta en hållbarhetsrapport. Rapporten ska innehålla information om hur företaget arbetar med miljöfrågor, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption.

Utskottet har inte för avsikt att förorda att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i de nämnda motionerna, som därmed avstyrks i berörda delar.

Exportrådgivning och export av välfärdstjänster

När det gäller förslagen i motion 2018/19:2783 (M) om exportrådgivning och export av välfärdstjänster vill utskottet åter påminna om det pågående arbetet med att utveckla den svenska exportstrategin. Som redovisats avstyrkte utskottet under det föregående riksmötet identiska motionsyrkanden och

framhöll bl.a. att det visserligen delar uppfattningen att det är viktigt att främja tjänstehandeln såväl som handeln med varor men inte ser några skäl för en särskild satsning på exporten av svenska välfärdstjänster, och att huvudaktörerna för den regionala och lokala exportrådgivningen ska vara de statliga aktörerna på området. Utskottet framhöll dock sin uppfattning att möjligheten för andra aktörer att delta, genom upphandling, inte helt bör uteslutas för att nå en tillräckligt decentraliserad och heltäckande organisation. Utskottet ser inte heller nu någon anledning till något tillkännagivande enligt vad som förordas i den aktuella motionen, som därmed avstyrks i berörda delar.

Reservationer

1. Vissa frågor om internationell handel, punkt 1 (M)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2783 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 29 och
avslår motionerna
2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 2, 5, 6 och 8–10,
2018/19:915 av Edward Riedl (M),
2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8,
2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 17 i denna del,
2018/19:2709 av Daniel Bäckström och Fredrik Christensson (båda C) och
2018/19:2903 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 32.

Ställningstagande

I likhet med vad som anförs i motion 2018/19:2783 (M) anser vi att väl fungerande tvistlösningsmekanismer mellan stater och investerande företag hör till handelsavtalens grundfundament och att dessa mekanismer är till för situationer då investerare anser sig ha blivit diskriminerade eller på annat sätt oskäligt behandlade av en stat. Vanligast är att skiljeförfarandet används för att lösa tvisten eftersom det erbjuder en neutral arena jämfört med om den skulle hanteras i det aktuella landets domstolsväsen. Den vanligaste modellen har hittills varit ISDS, som fungerat väl och utgjort ett självklart och nödvändigt skydd för båda parter. Förslag om nya alternativa tvistlösningsmodeller har uppkommit, vilka dock tenderar att leda till att det blir både dyrare och krångligare för företagen att skydda sina investeringar. För att skydda svenska företags rättigheter och möjligheter att delta på internationella marknader anser vi att riksdagen genom ett tillkännagivande bör uppmana regeringen att verka för att det i såväl bilaterala som plurilaterala handelsavtal skapas funktionella och effektiva tvistlösningsmekanismer som underlättar för små och medelstora företag att etablera sig i andra länder.

Därmed tillstyrks motion 2018/19:2783 (M) i den berörda delen. Övriga motionsyrkanden som är aktuella i detta avsnitt avstyrks.

2. Vissa frågor om internationell handel, punkt 1 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 2, 5, 6 och 8–10 samt avslår motionerna

2018/19:915 av Edward Riedl (M),

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8,

2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 17 i denna del,

2018/19:2709 av Daniel Bäckström och Fredrik Christensson (båda C),

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 29 och

2018/19:2903 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 32.

Ställningstagande

Vi är i grunden positiva till frihandel och globala handelsavtal i sin helhet. Handeln minskar protektionism samt förmedlar kontakter och kompetens mellan länder och världsdelar. Den globala handeln är därmed en stor bidragande faktor till både ökat välstånd och minskad fattigdom. I likhet med vad som anförs i motion 2018/19:165 (SD) anser vi att Sverige såväl inom EU som i internationella forum, såsom WTO, ska verka för en öppen och fri handel och för att motverka protektionism. Få saker skulle skada Sveriges industri mer än om Sverige och dess handelspartner skulle börja begränsa eller på andra sätt förhindra eller fördyra internationell handel. Vi anser att Sverige ska föra en frihandelsvänlig linje både som nation och inom EU i linje med det vi här anför.

Vi anser att goda handelsrelationer och konkurrensneutrala globala handelsavtal är av största vikt samt att det genererar en väl avstämd handelspolitik och bidrar till sunda konkurrensförhållanden. Detta gynnar bl.a. den svenska industrin och dess handelspartner som tillsammans står för ungefär en femtedel av Sveriges BNP och tre fjärdedelar av exporten samt direkt eller indirekt sysselsätter omkring 1 miljon människor. Industrin och dess handelspartner är därmed ryggraden i den svenska ekonomin.

I likhet med vad som anförs i den nämnda motionen anser vi att Sverige som nation hela tiden måste utveckla rätt förutsättningar för att vara ett attraktivt land för industriföretag. Vi menar att Sverige ska verka för sund konkurrens och därmed icke snedvridande konkurrensregler, både nationellt och globalt. Stora exportnationer och ekonomiskt tunga nationer ska inte agera

protektionistiskt och ge marknadsstöd och snedvridande subventioner till sin egen industri.

Vi vill samtidigt understryka betydelsen av innehållet i handelsavtalen och hur dessa påverkar den svenska marknaden. Ett avtal är inte per automatik optimalt ur svensk synvinkel, utan här måste hänsyn tas till att det berör många sektorer och faktorer. Vi anser därför att avtal ska skrivas med hänsyn till reella fördelar för den svenska industrin. Vissa avtal kan t.ex. även om de gynnar svenska sektorer intressen gynna andra starka handelsnationers sektorer mer. Vi anser därmed att handelsavtal i första hand ska prioritera en real tillväxt i den svenska industrin. Handelsavtal kan därför riktas mot t.ex. regionala delar av världen, eller så kan bilaterala och multilaterala avtal nationer ingås mellan nationer för att uppnå bästa möjliga effekter.

Vi är generellt positiva till att ett handelsavtal mellan EU och USA kommer till stånd. Vi är medvetna om att det s.k. TTIP-avtalet har skjutits på framtiden men vill ändå framhålla att vi tror att ett sådant avtal skulle stärka den svenska industrin genom att både tariffära och befintliga icke-tariffära handelshinder tas bort, men också genom att förebygga att nya handelshinder skapas. Även om det finns stora utmaningar med att få till stånd ett avtal inom snar framtid finner vi det angeläget att noggrant följa utvecklingen på området, och vi vill i detta sammanhang framföra vissa aspekter som är viktiga att ha med sig i eventuella framtida avtalsförhandlingar. Det handlar exempelvis om att öka förståelsen för vilka regelverk som är svåra att samköra på grund av olika myndighetsstrukturer och olika produktregelverk hos de avtalslutande parterna. En gemensam minsta nämnare för de olika sektorerna anser vi ska vara att de nya reglerna ska generera avkastning, ökad marknadsintegration och i viss mån skydd av nationella intressen. Därtill får ett handelsavtal mellan EU och USA inte leda till att handelsrelationer med tredjeländer försämrats. När det gäller utfallet i de olika sektorerna vill vi poängtera att redan framtagna prognoser är just generella uppskattningar. De rapporter som visar vilka sektorer eller regioner som gynnas av handelsavtalet är osäkra. Även om vår generella uppfattning om ett framtida handelsavtal i dess helhet är positiv när det gäller industrins exportmöjligheter vill vi flagga för vissa klausuler i avtalet. Vi anser att det ska tas i största beaktning hur tvistlösningsklausulen (ISDS) kommer att utformas i ett sådant avtal. Vidare anser vi att ett avtal bör innehålla en s.k. positiv lista där de delar som ska omfattas av handelsavtalet tas upp och inte en negativ lista där endast de delar som inte omfattas av avtalet listas. Ett framtida handelsavtal mellan EU och USA får inte utmyнна i en situation där den svenska modellen skadas eller där avtalet i övrigt leder till en underminering av den svenska autonomi. Som sagt menar vi att det är av stor vikt att följa utvecklingen av ett eventuellt handelsavtal mellan EU och USA. Vi avser även att noga bevaka uppföljningen av CETA med den svenska industrins och det svenska lantbrukets bästa för ögonen.

Avslutningsvis vill vi framföra att Storbritannien är en av Sveriges mest betydande handelspartner, både för export och för import. I likhet med vad som anförs i motion 2018/19:165 (SD) vill vi se en politik som verkar för att

främja samarbete och goda företagsrelationer mellan Sverige och Storbritannien. Vi är dock oroade över uttalanden på regeringsnivå om framtida krav på Storbritannien för att landet ska få tillgång till den inre marknaden. Vi är helt på det klara med att EU:s institutioner och dess förespråkare i medlemsstaterna inte vill ge Storbritannien något bra avtal när det gäller den inre marknaden eller för den delen skynda på processen. Vi är medvetna om att ett snabbt utträde för Storbritannien kan resultera i att även likvärdiga länder väljer att rösta om utträde ur EU, och det är något som unionens förespråkare vill förhindra genom långa och utdragna processer. Men vi anser att det varken hör till EU:s eller de nationella EU-förespråkarnas roll att ställa krav på Storbritannien.

Vi anser även att man måste respektera Storbritanniens suveräna beslut att gå ur EU och betonar vikten av att förhandlingarna om framtida handelsavtal med EU genomförs skyndsamt. Det är dock viktigt, inte bara för den svenska industrin utan även för den europeiska handeln i sin helhet, att arbeta fram underlag till ett kommande handelsavtal så fort som möjligt. Detta skulle ge EU mer trovärdighet, men framför allt underlätta för investeringar både i Sverige och i Storbritannien då det ger en möjlighet för företagen att planera sin kommande verksamhet. Vår uppfattning är att Sverige ska vara en drivande kraft inom EU för ett handelsavtal mellan EU och Storbritannien.

Sammantaget anser vi att riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i detta ställningstagande och de tillkännagivanden som förordas i motion 2017/18:165 (SD) som behandlas i detta avsnitt. Därmed tillstyrks motionen i berörda delar. Övriga aktuella motionsyrkanden avstyrks.

3. Vissa frågor om internationell handel, punkt 1 (C)

av Peter Helander (C) och Per Schöldberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 17 i denna del och avslår motionerna

2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 2, 5, 6 och 8–10,

2018/19:915 av Edward Riedl (M),

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8,

2018/19:2709 av Daniel Bäckström och Fredrik Christensson (båda C),

2018/19:2783 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 29 och

2018/19:2903 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 32.

Ställningstagande

Vi vill inledningsvis framhålla att vi har en positiv syn på EU-samarbetet och vill se ett globalt EU som tar ansvar och arbetar tillsammans för gränsöverskridande frågor såsom frihandel, mänskliga rättigheter, demokrati, migration och säkerhet. Svenska företag och konsumenter är tillsammans med resten av EU en av världens mest attraktiva marknader. Det ger möjligheter för EU att förhandla fram avancerade handelsavtal med en mängd länder och regioner i världen. För Sverige som ett relativt litet exportberoende land är EU:s handelspolitik avgörande. Därför behövs fler och ambitiösa avtal som förutom att ta bort tullar och tariffer, harmoniserar standarder och skyddar investeringar.

En stor del av det som produceras i Sverige går på export och bidrar på så sätt mycket till landets ekonomi. Detta är både en utmaning och en möjlighet för t.ex. svensk livsmedelsproduktion. Den svenska kvaliteten och det goda svenska djurskyddet har spridit sig över världen, och vi kan i dag se hur efterfrågan från exempelvis Asien ökar stort. Samtidigt är det viktigt att Sverige och EU inte gör avkall på höga krav inom områden som miljö, livsmedel, antibiotika, djurhållning, hälsa och konsumentskydd när nya handelsavtal tecknas.

Därmed tillstyrks motion 2018/19:2694 (C) i berörd del. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

4. Vissa frågor om internationell handel, punkt 1 (L)

av Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8 och
avslår motionerna
2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 2, 5, 6 och 8–10,
2018/19:915 av Edward Riedl (M),
2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 17 i denna del,
2018/19:2709 av Daniel Bäckström och Fredrik Christensson (båda C),
2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 29 och
2018/19:2903 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 32.

Ställningstagande

I tider av protektionism och begynnande handelskrig behöver EU fortsätta vara en stark röst för frihandel och en regelbaserad internationell handelsordning.

EU ska driva på för multilaterala överenskommelser och plurilaterala handelsliberaliseringar och samtidigt fortsätta förhandla bilaterala frihandelsavtal med partner som uppvisar ett intresse för ömsesidigt liberaliserad handel. När förutsättningarna finns för frihandelsförhandlingar, baserat på ömsesidigt förtroende mellan EU och USA, menar jag att TTIP-förhandlingarna bör återupptas.

Jag vill även påpeka att EU bör höja det s.k. minimivärdet vid import av små paket och andra mindre försändelser till en nivå som motsvarar den som gäller vid import till USA. Därmed kan de positiva effekterna av globaliseringen bli större och nå fler. Detta är något som jag anser att riksdagen bör ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Motion 2018/19:2040 (L) tillstyrks därmed i berörd del. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

5. Handel och hållbarhet, punkt 2 (M)

av Lars Hjalmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 30,

2018/19:2784 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3 och

2018/19:2895 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 24 och 25, bifaller delvis motion

2018/19:2903 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 35 och avslår motionerna

2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 7,

2018/19:371 av Amineh Kakabaveh (V) yrkandena 14 och 15,

2018/19:450 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD),

2018/19:723 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 10–12 och

2018/19:757 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 17.

Ställningstagande

Genom handelsavtal har Sverige möjlighet att påverka andra länder i en hållbar riktning. Det kan framför allt ske genom att tullar och handelshinder tas bort, vilket gynnar den gröna frihandeln med miljö- och klimatsmarta varor, tjänster och teknologier. Den huvudsakliga kompetensen att förhandla handelsavtal ligger dock på EU-nivå. Vi menar att Sverige därför inom EU bör vara pådrivande dels för att länder som vidtar verkningsfulla åtgärder och sänker sina utsläpp belönas med mer fördelaktiga handelsavtal, dels för att det

gröna frihandelsavtal som EU just nu förhandlar, Environmental Goods Agreement, blir så omfattande som möjligt, dvs. att tullar på klimatsmarta varor sänks eller helt tas bort.

Vidare vill vi framhålla att tillgång till effektiv ren energi och rena teknologier på sikt är avgörande för världens hållbara utveckling. Svensk ren teknologi håller hög klass och har potential att nå internationellt ledande framgång. Det gäller den svenska energiproduktionens möjligheter att exportera koldioxidfri el såväl som miljövänlig energiteknik. Därmed finns möjligheter för nya jobb i Sverige och för svenska företag att växa, samtidigt som det bidrar till en bättre miljö med mindre koldioxidutsläpp och till ökad frihandel. Vi menar att det inom detta område behövs insatser på flera plan för att stimulera exportmöjligheterna men också för att motverka vanligt förekommande handelshinder såsom höga tullar på ny miljövänlig energiteknik. Solceller är ett tydligt exempel som ofta är föremål för dessa hinder, vilket innebär att spridningen av miljövänlig teknik går långsamt samtidigt som den blir förbehållna länder som kommit långt i utvecklingen. Miljövänlig teknik blir således inte i tillräcklig omfattning tillgänglig i fattigare regioner i världen där den har stor effekt.

Det anförda är något som vi menar att riksdagen bör ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Det överensstämmer också med vad som sägs i motionerna 2018/19:2783 (M), 2018/19:2784 (M) och 2018/19:2895 (M) som därmed tillstyrks i berörda delar. Det anförda ligger också till viss del i linje med vad som framhålls i motion 2018/19:2903 (M) som därmed delvis tillstyrks i berörd del. Övriga motioner avstyrks i berörda delar.

6. Handel och hållbarhet, punkt 2 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 7 och
avslår motionerna
2018/19:371 av Amineh Kakabaveh (V) yrkandena 14 och 15,
2018/19:450 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD),
2018/19:723 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 10–12,
2018/19:757 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 17,
2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 30,
2018/19:2784 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2895 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 24 och 25 samt

2018/19:2903 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 35.

Ställningstagande

Som vi anfört i det föregående har vi i Sverigedemokraterna en positiv syn på en fri och öppen handel med varor och tjänster. Handeln minskar protektionism och förmedlar kontakter och kompetens mellan länder och världsdelar. Den globala handeln är därmed en starkt bidragande faktor till både ökat välstånd och minskad fattigdom. Som vi i det föregående betonat är det av vikt att globala handelsavtal kommer till stånd, men att sådana avtal inte per automatik behöver vara optimala ur svensk synvinkel då de innehållsmässigt kan beröra flera sektorer och innehålla faktorer som påverkar Sverige och svenska företag på många sätt. Vi vill i detta sammanhang understryka att även andra intressen än rent de ekonomiska bör kunna beaktas inom handelspolitiken och när handelsavtal upprättas. Det kan t.ex. handla om djuretik, corporate social responsibility (CSR) eller miljöaspekter där prioriteringen ligger i ett minskat koldioxidläckage.

Detta är något som vi menar att riksdagen bör ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrks motion 2018/19:165 (SD) i berörd del. Övriga motioner avstyrks i berörda delar.

7. Handel och hållbarhet, punkt 2 (V)

av Lorena Delgado Varas (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:723 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 10–12 och

2018/19:757 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 17 och avslår motionerna

2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 7,

2018/19:371 av Amineh Kakabaveh (V) yrkandena 14 och 15,

2018/19:450 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD),

2018/19:2783 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 30,

2018/19:2784 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2895 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 24 och 25 samt

2018/19:2903 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 35.

Ställningstagande

När det gäller handel och hållbarhet vill jag i likhet med vad som sägs i motionerna 2018/19:723 (V) och 2018/19:757 (V) framhålla några åtgärder som jag menar skulle motverka det krympande demokratiska utrymmet runt om i världen.

Först och främst vill jag påminna om att Sida 2016 fick i uppdrag av regeringen att föreslå hur svenskt utvecklings-samarbete mer effektivt kan bidra till att motverka de senaste årens krympande demokratiska utrymme genom att stärka civilsamhället. I Sidas rapport Utnyttjande av utvecklings-samarbetet för att motverka det krympande utrymmet för civilsamhället framhåller Sida företagets roll i arbetet med att motverka det krympande demokratiska utrymmet. Myndigheten efterfrågar ökad kunskap angående hur företag bör relatera till området och vad som kan förväntas av dem för att bidra till en positiv utveckling. Därför föreslår Sida att Sverige etablerar en funktion för vägledning och kunskap för svenska företag när det gäller hållbart företagande. Jag instämmer i Sidas bedömning och menar att en sådan funktion vore välkommen och att regeringen bör återkomma med förslag på en sådan funktion.

År 2011 antog FN:s råd för mänskliga rättigheter FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Sedan tidigare har OECD tagit fram riktlinjer för multinationella företags verksamhet som ett femtiotal stater anslutit sig till. Centralt för riktlinjerna är att företagen ska genomföra konsekvensanalyser, s.k. due diligence, för att förhindra att deras verksamhet har negativa konsekvenser. Här vill jag framhålla att Vänsterpartiet välkomnade att regeringen lyfte fram dessa viktiga principer i sin handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter. Det är en tydlig ambitionshöjning jämfört med tidigare regeringar. Problemet är dock att handlingsplanen enbart utgår från förväntningar på näringslivet. Jag kan tyvärr konstatera att den helt saknar bindande regelverk eller tydliga mekanismer för ansvarsutkrävande. Inte minst är det viktigt att tydliggöra att multinationella företag bär huvudansvaret för alla delar av sin produktion i de globala värdekedjorna. Jag menar att svenska investeringar aldrig får bidra till brott mot de mänskliga rättigheterna, och det behövs ökad transparens och tydliga konsekvensanalyser när svenska myndigheter understöder export och investeringar. Regeringen bör därför revidera den nämnda handlingsplanen och återkomma till riksdagen med förslag på bindande riktlinjer för företagets ansvar och mänskliga rättigheter. Det som jag här anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Motionerna 2018/19:723 (V) och 2018/19:757 (V) tillstyrks därmed i berörda delar. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

8. Handel med sälprodukter, punkt 3 (M, SD)

av Lars Hjälmared (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Lotta Olsson (M), Eric Palmqvist (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

I Sverige har säljakt bedrivits sedan urminnes tider och pågår fortfarande i dag. Dagens jakt är dock begränsad och inriktad på att hålla nere de skador på fisket som sälarna orsakar. I detta sammanhang menar vi att det är viktigt att kött, späck och skinn från sälarna kan tas till vara och används för eget bruk eller säljas. En sådan hållbar jakt är i dag hotad i och med det förbud mot handel med sälprodukter som gäller inom EU. Tidigare kunde handel med sälprodukter bedrivas i Sverige med stöd av ett undantag. Dessvärre är detta undantag avskaffat av EU eftersom det anses strida mot WTO-regelverket.

Vi menar att avsaknaden av ett ändamålsenligt undantag är ett etiskt problem eftersom jakten efter säl kommer att fortsätta men att sälprodukterna inte kan nyttjas på ett hållbart sätt. Det kan i sin tur leda till att sälpopulationerna växer, och behovet av jakt och viltvårdsinsatser kommer bara att öka. Vi anser att säljakten behövs för att skydda fisket, och därmed behövs även fortsatta möjligheter till handel med sälprodukter. Det är därför nödvändigt att regeringen tar fram en strategi för att säkerställa att handeln med sälprodukter ska tillåtas igen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrks motion 2018/19:2890 (M) i berörd del.

9. Vissa frågor om EU:s inre marknad, punkt 4 (M)

av Lars Hjälmared (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 25 och avslår motionerna
2018/19:161 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2018/19:305 av Jimmy Ståhl (SD),
2018/19:752 av Anna Wallentheim (S) yrkandena 1 och 2,
2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) yrkande 40,
2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 6 och 7,
2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 11,
2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 17 i denna del och
2018/19:2776 av Sofia Damm (KD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi har tidigare i detta betänkande framhållit vikten av internationell handel och frihandelsavtal. Sveriges och Europas fortsatta ekonomiska utveckling och välfärd är emellertid också i högsta grad beroende av hur EU:s inre marknad utvecklas. I likhet med vad som framgår av motion 2018/19:2783 (M) anser vi att tjänstehandeln på den inre marknaden är ett område som särskilt behöver prioriteras. Tjänstehandeln står för omkring en fjärdedel av Sveriges totala handel. Dagens, och inte minst morgondagens, värden genereras till allt större del av tjänster kopplade till ursprungsprodukten samtidigt som tjänsternas andel av vinstmarginalerna blir en mer betydelsefull konkurrensfördel för många svenska teknikdrivna företag. Det blir därför allt viktigare att tillvarata tjänstesektorns möjligheter. Det är något som regeringen dessvärre misslyckats med då man förbigått att se tjänster som en avgörande konkurrensfördel i exportstrategin.

Vi menar att regeringen aktivt bör arbeta för att den inre marknaden ska utvecklas inom EU och för att tjänstedirektivet breddas för att omfatta ökad rörlighet inom flera sektorer såsom digitala tjänster och varor. Detta menar vi att riksdagen genom att bifalla motion 2018/19:2783 (M) i berörd del bör tillkänna för regeringen.

10. Vissa frågor om EU:s inre marknad, punkt 4 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:161 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2018/19:305 av Jimmy Ståhl (SD) och

2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) yrkande 40 och avslår motionerna
2018/19:752 av Anna Wallentheim (S) yrkandena 1 och 2,
2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 6 och 7,
2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 11,
2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 17 i denna del,
2018/19:2776 av Sofia Damm (KD) yrkandena 1 och 2 samt
2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 25.

Ställningstagande

När det gäller handel med vissa produkter på EU:s inre marknad vill vi framhålla följande. I likhet med vad som sägs i motion 2018/19:161 (SD) kan vi konstatera att stölderna av framför allt koppar har ökat i takt med att metallpriserna har stigit. Problemet med metallstölder drabbar allt från småföretag till kyrkor och tågtrafik. Detta leder inte bara till ekonomiska kostnader utan även till att Sveriges kulturarv utarmas och att kyrkogårdar skändas. Dessutom är en allvarlig konsekvens att säkerheten för tågen hotas då t.ex. signal- och jordkablar klipps av, vilket förutom att pendlare blir försenade skadar den inhemska industrin till följd av bl.a. sena leveranser. Detta kan orsaka enorma kostnader för samhället, och det är därför egalt om stölderna utförs av lokala småtjuvar eller av organiserad brottslighet. För oss är det viktigt att få till stånd åtgärder som hindrar oseriös handel med metall. I det sammanhanget anser vi att spårbarhet är viktigt, då det bör vara möjligt att se vilka metaller som har lämnats in, kostnaden för dessa och vem som lämnade in dem. I enlighet med vad som föreslås i den nämnda motionen anser vi därför att riksdagen bör uppmana regeringen att återkomma med förslag dels om ett kontantförbud inom skrothandelsbranschen, dels om att återinföra tillståndskravet för handel med skrot.

När det gäller andra produkter vill vi framhålla vikten av standardisering och certifiering. En produkt som vi i detta sammanhang vill belysa är alkoholmätare. Dessa mätare är ett bra hjälpmedel för att minimera antalet berusade trafikanter på vägarna, och det finns en uppsjö av modeller på marknaden – allt från billiga engångsalternativ till dyra apparater för flera tusen kronor. Generellt kan man säga att de billigare alternativen inte håller måttet och flera tester har påvisat stora skillnader i pålitlighet. Vi menar att detta kan leda till en falsk trygghet för användaren, och – i likhet med vad som framförs i motion 2018/19:1121 (SD) – anser vi att de apparater som inte håller måttet inte ska kunna säljas i EU. Alla alkoholmätare som säljs på den inre marknaden bör därför vara godkända av ett ackrediteringsföretag.

Det anförda är något som vi anser att riksdagen bör ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrks de nämnda motionerna i berörda delar. När det gäller alkoholmätare ligger det anförda även i linje med vad som framförs i motion 2018/19:305 (SD), som därmed tillstyrks. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar.

11. Vissa frågor om EU:s inre marknad, punkt 4 (C)

av Peter Helander (C) och Per Schöldberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 11 och

2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 17 i denna del och avslår motionerna

2018/19:161 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:305 av Jimmy Ståhl (SD),

2018/19:752 av Anna Wallentheim (S) yrkandena 1 och 2,

2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) yrkande 40,

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 6 och 7,

2018/19:2776 av Sofia Damm (KD) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 25.

Ställningstagande

EU är världens största integrerade marknad. Den ökade rörligheten för varor, tjänster, människor och kapital som EU möjliggjort har bidragit till tillväxt och jobbskapande, inte minst i Sverige. EU och dess medlemsländer står dock inför stora utmaningar. Många medlemsländer brottas med svaga statsfinanser, hög arbetslöshet och låg tillväxt. De behöver ta krafttag för att sanera sina offentliga finanser och reformera såväl sina arbetsmarknader som sin byråkrati. För att säkerställa unionens långsiktiga överlevnad krävs mer av det som en gång gjorde medlemsländerna framgångsrika: handel och öppenhet. Vi anser att åtgärder behöver vidtas för att öppna den inre marknaden ytterligare. Särskilt gäller det att inrätta en digital inre marknad, med stark nätneutralitet.

Vidare vill vi framhålla att en väl fungerande inre marknad i EU har stor betydelse när det gäller ökade möjligheter för människor att utöva sin konsumentmakt. Den är ett medel för att exempelvis minska utsläpp av växthusgaser eller bidra till den nödvändiga omställningen av transportsektorn. Åtgärder för att underlätta och möjliggöra konsumenters val är exempelvis att synliggöra alla olika typer av bränslets hållbarhetsegenskaper och att EU ställer rättvisande livscykelkrav på både fossila och förnybara bränslen samt att bränslet ursprungsmärks vid pumpen. Förslag i den riktningen har företrädare i riksdagen för Centerpartiet framhållit i flera andra sammanhang. När det gäller handel med vissa produkter på EU:s inre marknad

vill vi här särskilt framhålla att en energideklaration på personbilar vid nybilsförsäljning bör införas. Detta skulle enligt vår mening bidra till fler medvetna val vid bensinstationen och hos bilförsäljaren.

Förslag med denna inriktning finns i motionerna 2018/19:2426 (C) och 2018/19:2694 (C). Vi anser därför att riksdagen bör ställa sig bakom det anförda och därmed bifalla dessa motioner i berörda delar. De övriga motionerna avstyrks i de delar som är aktuella i detta avsnitt.

12. Vissa frågor om EU:s inre marknad, punkt 4 (L)

av Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 6 och 7 samt
avslår motionerna
2018/19:161 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2018/19:305 av Jimmy Ståhl (SD),
2018/19:752 av Anna Wallentheim (S) yrkandena 1 och 2,
2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) yrkande 40,
2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 11,
2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 17 i denna del,
2018/19:2776 av Sofia Damm (KD) yrkandena 1 och 2 samt
2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 25.

Ställningstagande

De fyra friheterna – fri rörlighet för människor, varor, kapital och tjänster – är grunden för EU och den inre marknaden. Den inre marknaden är en framgångssaga. Gemensamma värderingar om demokrati och mänskliga rättigheter fungerar som ett sammanhållande kitt som få länder, trots allt, är beredda att ge upp. Samtidigt kan mycket göras för att den inre marknaden ska bidra till fler jobb, ökad tillväxt och vässad konkurrenskraft.

Sverige ska vara drivande i att riva hinder för handel inom EU. Under senare tid har kraven på nationella särlösningar inom EU ökat, vilket riskerar att försvåra för gränsfri handel. Detta måste Sverige tydligt motsätta sig. EU ska aktivt motverka all ny protektionism, även sådant som inte är traditionella hinder såsom nationella subventioner, lokaliseringskrav och diskriminering i offentlig upphandling.

För en fungerande gemensam inre marknad kan det inte bara vara handel med varor som effektiviseras och prioriteras. Den digitala inre marknaden

måste fortsätta att utvecklas och gemensamma regler måste tas fram som stöder innovation, delningsekonomi och e-handel. Regelverk och krångel som i många medlemsländer hindrar gränsöverskridande tjänstehandel bör undanröjas.

Detta menar jag att riksdagen bör ge regeringen till känna. Därmed bör riksdagen bifalla motion 2018/19:2040 (L), som således tillstyrks i den aktuella delen. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

13. Exportförbudet för snus, punkt 5 (M, SD)

av Lars Hjärmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Lotta Olsson (M), Eric Palmqvist (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:162 av Tobias Andersson m.fl. (SD),
2018/19:1279 av David Josefsson (M) yrkande 1,
2018/19:2006 av Erik Bengtzboe (M) och
2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 25.

Ställningstagande

EU:s förbud mot handel med svenskt snus är enligt vår uppfattning oförenligt med de principer som handelsunionen bygger på. När en produkt av viss nationell särart straffas ut från den inre marknaden menar vi att det är särskilt angeläget att principen om varors fria rörlighet inom unionen värnas och lyfts fram av en frihandelsvänlig nation som Sverige. Vi menar att det inte finns några övertygande argument för att upprätthålla exportförbudet av handelspolitiska skäl; tvärtom är argumenten för att öppna EU:s gränser för snuset långt mycket tyngre än de eventuella hälsorisker för konsumenten som kan anses vetenskapligt belagda. Men även detta blir ovidkommande så länge handeln med cigaretter, där det finns långtgående och konstaterade hälsorisker, är fullt tillåten utan några som helst handelshinder.

Snus är en traditionell svensk tobaksprodukt som har utvecklats med sin samtid. Även om snus inte kan anses vara en hälsoprodukt, medför det fördelar genom att bidra till en lägre förekomst av rökningrelaterad cancer i Sverige. Genom att tillåta export av snus till EU finns det goda förutsättningar för fler svenska jobb, samtidigt som frekvensen av rökningrelaterad cancer potentiellt kan minska i EU. Förbudet mot att exportera svenskt snus inom EU är också förenat med betydande samhällsekonomiska kostnader.

Så länge det är tillåtet att tillverka och sälja svenskt snus till myndiga personer i Sverige anser vi att samma förutsättningar ska gälla inom hela EU. Vi noterar att EU-domstolen i ett förhandsavgörande, hösten 2018, konstaterade att exportförbudet för snus inte strider mot EU-rättsliga principer. Vi anser att det därmed finns än större anledning för riksdagen att återkommande påminna både regeringen och kommissionen om att Sverige inte accepterar de regler som åberopas för förbudet. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att de regler som EU:s förbud mot handel med svenskt snus bygger på bör ändras så att förbudet avskaffas.

Det vi här har anfört stämmer överens med det som sägs i motionerna 2018/19:162 (SD), 2018/19:1279 (M), 2018/19:2006 (M) och 2018/19:2896 (M), vilka därmed tillstyrks i berörda delar.

14. Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande, punkt 6 (M)

av Lars Hjalmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 28 och
 2018/19:2895 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 20 och
 avslår motionerna
 2018/19:154 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD),
 2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
 2018/19:167 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–3,
 2018/19:757 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 15, 16 och 32,
 2018/19:865 av Edward Riedl (M),
 2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 20,
 2018/19:1312 av Maria Strömkvist och Roza Güclü Hedin (båda S),
 2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5,
 2018/19:2735 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 7,
 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 29,
 2018/19:2820 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6 och
 2018/19:2913 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 14.

Ställningstagande

Vi menar att regeringens initiativ för exportfrämjande åtgärder, Team Sweden, saknar tydlig funktion, organisation, mandat och mål. Regeringen bör i stället

utveckla en tydlig och framåtriktad handels- och exportstrategi för Sverige. En viktig del i att främja den svenska handeln är att svenska företag bör ges ökade möjligheter att delta i FN-upphandlingar. Globalt upphandlade FN under 2014 varor och tjänster för 150 miljarder kronor, varav endast 0,16 procent upphandlades från Sverige, vilket vida understiger Sveriges andel av FN:s budget. I nuläget levererar Sverige främst medicinsk utrustning och laboratorieutrustning, fordon samt utbildnings- och städmaterial. På tjänstesidan levererar Sverige tjänster inom administration, bygg- och ingenjörsområdet och transportområdet. Vi kan tyvärr konstatera att få svenska företag har deltagit i upphandlingarna men att de som haft rätt förutsättningar har gjort intressanta affärer. Många handelskamrar har dessutom genom åren byggt kompetens- och resurscentrum för svenska företag som vill introduceras och börja sälja till FN. Genom att upphandla exportrådgivningstjänster skulle svenska företag som vill delta i FN-upphandlingar också kunna få tillgång till den erfarenhet som redan finns på detta område runt om i Sverige. Det skulle kunna leda till att antalet svenska företag som är med i FN-upphandlingar ökade.

Avslutningsvis vill vi framhålla att koldioxidfri el medför stora möjligheter för Sverige att bidra till att uppfylla klimatmålen och skapa nya jobb och exportmöjligheter. Vi menar att industrin och transportsektorn i största möjliga mån bör dra nytta av att Sverige har ren el, och regeringen bör därför se över hur Sverige kan attrahera energiintensiv industri att etablera sig i landet.

Detta är något som vi anser att riksdagen bör ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Vid ett sådant beslut från riksdagen får motionerna 2018/19:2783 (M) och 2018/19:2895 (M) anses bli tillgodosedda i berörda delar, och tillstyrks följaktligen i dessa delar. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

15. Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande, punkt 6 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:154 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD),
2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
2018/19:167 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–3,
2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 20,
2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5 och

2018/19:2820 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6 och avslår motionerna
2018/19:757 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 15, 16 och 32,
2018/19:865 av Edward Riedl (M),
2018/19:1312 av Maria Strömkvist och Roza Güclü Hedin (båda S),
2018/19:2735 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 7,
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 29,
2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 28,
2018/19:2895 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 20 och
2018/19:2913 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 14.

Ställningstagande

Vi ser positivt på import i sin helhet och på importens betydelse för den svenska konkurrenskraften. Allt fler produkter innehåller delar som produceras någon annanstans i världen, och den s.k. värdekedjan är i viss mån positiv även om önskemål om geografisk närhet till värdekedjor bör beaktas.

Svenska företag får ta del av en global marknad med en ökad variation av produkter. Genom detta ökar den inhemska produktionens konkurrenskraft, och därmed gynnas även exporten. Vi anser dock i likhet med vad som anförs i motion 2018/19:165 (SD) att importbehovet behöver utredas på lång sikt. Politisk instabilitet eller påtryckningar från exporterande nationer, länders monopolställning när det gäller vissa produkter eller naturliga orsaker kan förändra den globala handelsmarknaden. Vi föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen att den ska genomföra en utvärdering av olika svenska sektors långsiktiga importbehov.

När det gäller den svenska konkurrenskraften ser vi positivt på de utsikter som Sverige har, och vi förordar en politik som stärker den svenska industrins exportmöjligheter genom goda handelsrelationer och världsledande produkter, särskilt när det gäller högteknologiska tjänster och produkter långt upp i värdekedjan. Vår vision är att fortsätta utvecklingen genom att förädla de redan befintliga nationella konkurrensfördelarna och därmed stärka Sveriges marknadsandelar och ta del av nya och växande internationella tillväxtregioner såsom Indien, Kina och Sydamerika. Vi anser att detta gynnar hela den nationella företagskedjan, från små enskilda underleverantörer till större kluster av bolagssamarbeten.

Vidare vill vi framhålla att det ständigt ökande behovet av datalagring kommer kräva alltmer kapacitet till följd av den tekniska utvecklingen, nya konsumtionsmönster och den ökade användningen av molntjänster. Runt om i världen kommer många nya datacenter, centraler för lagring av digital information, att behöva etableras. När det gäller etablering av denna typ av verksamhet har Sverige i ett europeiskt perspektiv många konkurrensfördelar. Kallt klimat, god tillgång på utbildad personal, en bra it-infrastruktur med stor kapacitet, solida geologiska förhållanden och en stabil kraftförsörjning gör att Sverige står sig väl i en internationell konkurrens. Utöver att Sverige har likvärdiga

ekonomiska konkurrensförutsättningar som många andra länder är det av vikt att med ett samlat grepp jobba med samtliga konkurrensfördelar som finns här. En nationell strategi för etablering av datacenter i Sverige som kanaliserar dessa fördelar vore angeläget för att utöka möjligheterna för företag att ny-etableras här, vilket även vore en viktig del för att kunna förädla det överskott av elenergi som finns i stället för en olönsam export av elenergi. Detta är något som överensstämmer med vad som sägs i motion 2018/19:154 (SD).

I likhet med vad som anförs i motionerna 2018/19:167 (SD) och 2018/19:1383 (SD) anser vi att Business Sweden bör få i uppdrag att ge Somaliland högre prioritet. Stommen i Somalilands ekonomi är i dag boskaps-skötsel, vilket också är en viktig inkomstkälla för staten. Utöver boskap är de största produktionssektorerna i landet fiske, jordbruk och träkol. Somaliland är rikt på naturtillgångar, och nationen är positivt inställd till utländska investeringar, eftersom ambitionen är att minska arbetslösheten och behålla den yngre arbetskraften i landet. Det stora problemet är dock att Somaliland inte är internationellt erkänt som en självständig stat, och det gör att företag inte vågar investera i landet. I dag bedriver Forum Syd verksamhet i Somalia med stöd av Business Sweden för att öka företagande i landet. Ett uppdrag till Business Sweden om att ge Somaliland högre prioritet skulle gynna både nationen och svenska företag samtidigt som det underlättar ett internationellt erkännande av Somaliland som stat. Ett ökat utbyte av varor och tjänster skulle även kunna leda till ett minskat beroende av bistånd i området, samtidigt som tillväxten och sysselsättningen ökar. Genom att varor produceras i Somaliland möjliggörs också en billigare import av varor till Sverige.

Ett annat område där vi, i likhet med vad som framförs i motionerna 2018/19:167 (SD) och 2018/19:2820 (SD), ser en stor potential för svenska företag framöver är exporten av varor och tjänster som syftar till energi-effektivisering. Sveriges tekniska och innovativa lösningar skulle i stor utsträckning kunna tillgodose vad som efterfrågas i energieffektiviseringsprocesser runt om i världen. I dag har till exempel Danmark en välfungerande export av tekniska lösningar till inte minst New York i den gedigna energi-effektivisering av hela staden som lär pågå under flera decennier. Även Sverige har en sådan exportpotential, och vi ställer oss positiva till att Business Sweden i dag har upptagit energieffektivisering och miljöteknik i sina hållbarhetsmål. Vi är dock av den uppfattningen att både exportpotentialen och de potentiella klimatförbättringarna är av icke ovidkommande volym, varför riksdagen bör tillkännage för regeringen att Business Sweden bör ges i utökad uppdrag att verka för export av produkter och tjänster som berör energi-effektivisering och miljöteknik.

Avslutningsvis vill vi framhålla att berörda myndigheter på ett tydligare sätt bör samverka och medverka till förbättrad konkurrenskraft inom livs-medelssektorn. Detta bör t.ex. ske genom att regeringen gör en översyn av instruktioner och regleringsbrev för att stödja satsningar på innovation, utveckling och export inom denna sektor. I likhet med den uppfattning som framförs i motion 2018/19:1287 (SD), menar vi att ett sådant arbete bör

innefatta att livsmedelsföretagen får ökat stöd med kompetensutveckling när det gäller export.

Sammantaget anser vi att riksdagen bör ställa sig bakom det som vi anfört ovan. Därmed tillstyrks motionerna 2018/19:154 (SD), 2018/19:165 (SD), 2018/19:167 (SD), 2018/19:1287 (SD), 2018/19:1383 (SD) och 2018/19:2820 (SD) i berörda delar. Övriga motionsyrkanden i avsnittet avstyrks.

16. Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande, punkt 6 (V)

av Lorena Delgado Varas (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:757 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 15, 16 och 32 samt avslår motionerna

2018/19:154 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD),

2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,

2018/19:167 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2018/19:865 av Edward Riedl (M),

2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 20,

2018/19:1312 av Maria Strömkvist och Roza Güclü Hedin (båda S),

2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5,

2018/19:2735 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 7,

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 29,

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 28,

2018/19:2820 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6,

2018/19:2895 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 20 och

2018/19:2913 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 14.

Ställningstagande

Sverige bedriver ett omfattande handels- och investeringsfrämjande arbete som regleras på nationell nivå, t.ex. via Exportkreditnämnden (EKN), Svensk Exportkredit (SEK) och Business Sweden. Granskningar som Amnesty och Diakonia samt riksdagens utredningstjänst, på uppdrag av Vänsterpartiet, har gjort visar på stora brister när det gäller insynen i EKN, SEK och dåvarande Exportrådet (vars verksamhet numera fortsätter genom Business Sweden), samtidigt som de med stora summor stöder investeringar i och handel med diktaturer. Det är dock centralt att det finns tydliga kriterier för den export-

främjande verksamheten så att handel och investeringar inte bidrar till kränknings av mänskliga rättigheter eller stärker auktoritära regimer. Även om regeringen i regleringsbrevet till EKN, utöver formuleringar om att verksamheten ska bedrivas i enlighet med politiken för global utveckling, har lagt till skrivningar om att EKN ska ”säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med – samt informera om – OECD:s riktlinjer för multinationella företag, principerna i FN:s Global Compact samt FN:s principer om företag och mänskliga rättigheter” finns det mycket kvar att göra för att dessa skrivningar också ska synas i praktiken. I likhet med vad som förordas i motion 2018/19:757 (V) anser jag därför att riksdagen bör uppmana regeringen att skärpa kriterierna när det gäller mänskliga rättigheter för svenskt exportfrämjande. Vidare anser jag i likhet med vad som anförs i den nämnda motionen att det är orimligt att Sveriges riksdag inte kan få ta del av information om till vilka länder ett statligt bolag utfärdar krediter. Jag menar att riksdagen bör uppmana regeringen att återkomma med förslag på hur den ska kunna öka insynen i den verksamhet som EKN och SEK bedriver.

I regeringens nystart av politiken för global utveckling behandlas svenska företags roll på svåra marknader och det svenska exportstödet, men även här anser jag att målsättningarna är låga. Genomförandet av nationella handlingsplaner ska följas upp, kunskaper ska ökas, handelsdelegationer ska informeras och statligt ägda bolag ska agera föredömligt. Jag vill se kraftigare tag för att säkerställa att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. Med bifall till motion 2018/19:757 (V) i denna del anser jag att riksdagen ska uppmana regeringen att återkomma med mer konkreta förslag på hur svenskt exportfrämjande ska bli samstämmigt med politiken för global utveckling. Vidare anser jag att riksdagen med bifall till samma motion i berörd del bör uppmana regeringen att införa ett förbud mot att exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet betalas ut till företag eller fonder som har verksamhet i skatteparadis eller som på annat sätt bidrar till kapitalflykt. Liksom motionärerna menar jag att Sverige här bör följa Norges exempel.

Motion 2018/19:757 (V) tillstyrks därmed i berörda delar. Övriga motionsyrkanden i avsnittet avstyrks.

17. Vissa frågor om handels- och investeringsfrämjande, punkt 6 (KD)

av Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2735 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 7,
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 29 och
2018/19:2913 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 14 och
avslår motionerna
2018/19:154 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD),
2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
2018/19:167 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–3,
2018/19:757 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 15, 16 och 32,
2018/19:865 av Edward Riedl (M),
2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 20,
2018/19:1312 av Maria Strömkvist och Roza Güclü Hedin (båda S),
2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5,
2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 28,
2018/19:2820 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6 och
2018/19:2895 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

När det gäller det statliga stödet för exportfrämjande delar jag den uppfattning som framförs i motion 2018/19:2735 (KD) att ett samordnat statligt stöd för internationalisering bör utvecklas för regionerna. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samarbetar med EU:s regionkommitté och har därmed insikt i behoven av internationella kontakter med andra regioner och de goda möjligheter som finns genom samverkan med dessa. Staten behöver ta ett övergripande ansvar och på ett bättre sätt samordna det statliga stödet från myndigheter, bolag och råd som t.ex. Business Sweden. En nationell samordning skulle säkerställa att de nationella projektmedlen för arbetsmarknadsinsatser eller företagsfrämjande insatser inte motverkar varandra.

Jag kan vidare konstatera att utformningen av exportcenter utgår från den aktuella regionens förutsättningar, vilket betyder att det kan se lite olika ut i olika regioner. Det övergripande målet är att företag får kontakt med rätt person i rätt organisation med sin fråga inom 24 timmar. Till ytterligare hjälp har den tidigare regeringen skapat ett Team Sweden som består av 19 myndigheter och organisationer. Business Sweden har fått medel för att koncentrera sig på de största affärerna, vilket enligt mig inte får motverka att fler små och medelstora företag kan få hjälp att växa och utvecklas. En viktig del i detta är ökad kunskap om vikten av standardisering av produkter och tjänster för att de ska kunna vara intressanta för export till andra länder. I likhet med vad som sägs i motion 2018/19:2913 (KD) menar jag att en viktig fråga i sammanhanget är hur Sverige kan ta tillvara nyanlända människor. Här finns exempelvis stora kunskaper i språk och olika affärskulturer. Dessa kompetenser skulle bättre tas till vara i regionala exportcentrum, vilket kan bidra till ökad export.

Vidare anser jag i likhet med vad som anförs i motion 2018/19:2736 (KD) att den svenska livsmedelsexporten bör underlättas ytterligare. Sverige har stor potential att exportera mer livsmedel, och den svenska livsmedelsindustrin kan

växa ytterligare. Staten bör göra det ännu lättare för livsmedelsföretag att exportera och marknadsföra sig i andra länder. Business Sweden bör få ett tydligt främjandeuppdrag för att förenkla för livsmedelssektorn och ta sig in på nya och befintliga marknader. För att lyckas med detta menar jag att kompetensen inom livsmedel behöver förbättras hos Business Sweden. Många livsmedelsföretag upplever svårigheter med att exportera varor, och Business Sweden behöver kunna tillhandahålla information till dessa företag om tillvägagångssätt, potential och mervärdet i att förädla produkter för export. Vidare anser jag att livsmedelsattachéer bör placeras på strategiskt viktiga marknader för svensk livsmedelsexport.

Därmed tillstyrks motionerna 2018/19:2735 (KD), 2018/19:2736 (KD) och 2018/19:2913 (KD) i berörda delar. Övriga motionsyrkanden i avsnittet avstyrks.

18. Exportrådgivning och export av välfärdstjänster, punkt 7 (M, KD)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M) och Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2018/19:2783 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkandena 26 och 27.

Ställningstagande

Små och medelstora företag är de företag som växer mest, och det är också där potentialen är som störst att utveckla framtidens jobb. Ju fortare dessa företag kommer ut på en internationell marknad, desto större möjligheter har de att växa och därmed kunna generera arbete åt fler människor. I detta sammanhang vill vi framhålla att regeringen har förbigått att se tjänster som en avgörande konkurrensfördel i exportstrategin. Tjänstehandel står för omkring en fjärdedel av Sveriges totala handel. Dagens, och inte minst morgondagens, värden genereras i allt högre grad av tjänster kopplade till ursprungsprodukten samtidigt som tjänsternas andel av vinstmarginalerna blir en mer betydelsefull konkurrensfördel för många svenska teknikdrivna företag. I sammanhanget är det också slående hur regeringen fullkomligt ignorerar välfärdstjänsterna som en potentiell exportframgång. Svenska aktörer inom välfärdstjänster håller internationellt hög klass och är på många sätt banbrytande. Ny medicinsk teknologi, innovationer och behandlingsmetoder kan bidra till positiv hälsoutveckling globalt samtidigt som det ger sysselsättning, skatteintäkter och tillräckligt

stort underlag för att göra nya medicinska landvinningar i svenska företag. Som en följd av olika valfrihetsreformer i Sverige finns det företag vars tjänster möter en stor efterfrågan utomlands. Ett problem som är övergripande för dessa företag är möjligheten att använda hemmamarknaden som referens vid upphandlingar utomlands. De många politiska begränsningar som har byggts upp inom denna sektor i Sverige har dessutom begränsat möjligheterna att skapa resurser för exportsatsningar. Även välfärdstjänster måste ses som lika självklara exportmöjligheter som järnmalm och bilar. I likhet med vad som förordas i motion 2018/19:2783 (M) anser vi att riksdagen bör uppmana regeringen att se över vilka åtgärder som kan vidtas för att skapa förutsättningar för export av svenska företags välfärds- och vårdtjänster samt vårdinnovationer.

Alla affärer börjar lokalt, och därför bör även exportrådgivningsinsatserna vara lokalt och regionalt tillgängliga. Det finns många aktörer runt om i landet som har kunskap om och diger erfarenhet av internationell handel, och deras kapacitet måste tas till vara. Inte minst är regionala handelskamrar en resurs för regional exportrådgivning. Genom att såsom som föreslås i motion 2018/19:2783 (M) öppna för upphandling och rådgivningstjänster ges företag med exportambitioner möjlighet att utveckla sina exportkompetenser till lokala affärer och samtidigt bidra till att etablera nätverk bland lokala aktörer som de känner förtroende för. För att säkerställa kvaliteten på rådgivningstjänsterna bör en auktorisering av dessa aktörer införas. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att utreda hur regional och lokal exportrådgivning ska kunna upphandlas av fristående aktörer såsom handelskamrar och exporttjänsteföretag.

Därmed tillstyrks den nämnda motionen i berörda delar.

Särskilda yttranden

1. Vissa frågor om internationell handel, punkt 1 (V)

Lorena Delgado Varas (V) anför:

Jag har i det föregående ställt mig bakom utskottets ställningstagande om att avstyrka de aktuella motionsyrkandena när det gäller vissa frågor om internationell handel. Jag vill i detta särskilda yttrande dock tydliggöra min syn på vissa frågor som rör internationell handel.

Internationell handel kan vara ett effektivt verktyg för att främja demokrati och utveckling globalt, men för att detta ska ske behöver grundpelarna till internationell handel förändras. Enligt min uppfattning bör grundpelarna vara att minska ekonomiska och sociala klyftor, utöka de fackliga rättigheterna, värna om urfolkens rättigheter, främja den feministiska utvecklingen och stärka klimatmålen. För att det ska ske måste frihandelsavtalen stärka utvecklingsländernas position. Dessa länder måste få utforma sin handelspolitik och inte behöva anpassa sig till näst intill påtvingade villkor, samtidigt som tydliga krav ställs. Genom att driva på för att handelsavtal utformas som tar hänsyn till klimat, arbetares rättigheter, urfolkens rättigheter och jämställdhetsincitament kan frihandelsavtal ingås som driver fram utveckling och välbefinnande.

Vidare hoppas jag att Sverige stoppar viss handel med diktaturer. Jag menar att detta i första hand rör den svenska vapenexporten, men restriktivitet bör också gälla för övriga handelsområden. Handel kommer inte automatiskt att främja demokratiska framsteg om det inte läggs in tydliga krav på det i internationella handelsavtal. Några av de grundläggande krav som jag menar bör finnas med är att avtalsländer följer FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter (UNGP), OECD:s riktlinjer och Parisavtalet. Men det räcker inte. Sverige bör aktivt delta i arbetet kring bindande FN-fördrag om företags arbete med mänskliga rättigheter. Jag menar att detta är viktiga pusselbitar för att faktiskt avkräva företag ansvar för sitt agerande runt om i världen.

Vidare vill jag förtydliga min uppfattning när det gäller tvistlösningsmekanismen ISDS (investor-state dispute settlement, tvistlösning mellan investerare och stat) som ingår i flera av de handelsavtal som EU har och avser att teckna. Jag menar att dessa tvistlösningsmekanismer sätter länders demokratiska strukturer i gungning och innebär att större vikt läggs vid företagets intressen än vid länders demokratiskt fattade beslut. Att bedriva handel kräver investeringar och innebär risker. Det är något företagen måste ta ansvar för. Länder måste få friheten att förändra förutsättningar inom området vid behov; det är något som är tydligt i frågor som exempelvis rör miljö, klimat och välfärd. Därför menar jag att ISDS bör avlägsnas från EU:s handelsavtal och inte vara en del av kommande avtal.

2. Vissa frågor om EU:s inre marknad, punkt 4 (V)

Lorena Delgado Varas (V) anför:

Jag har i det föregående ställt mig bakom utskottets ställningstagande att avstyrka de aktuella motionsyrkandena när det gäller vissa frågor om EU:s inre marknad, bl.a. genom att konstatera att regeringen redan verkar i linje med det som efterfrågas i motionerna. Som framgår av detta betänkande finns det dock frågor där jag inte delar regeringens syn på inriktningen för handelspolitiken, vilket jag också utvecklar i mina övriga ställningstaganden i detta betänkande. Jag vill i detta särskilda yttrande dock tydliggöra min syn på vissa frågor som rör politiken för EU:s inre marknad.

Företrädare för Vänsterpartiet i utskottet har vid flera tillfällen påpekat den inre marknadens grundproblem: den är byggd utefter att kapital, företag, tjänster och personer ska kunna flöda fritt inom EU och på så sätt stärkas. Det gör att kapitalets flöde och företagens och marknadens intressen överordnas klimatet, arbetsrätten och jämställdheten. Jag menar att det är fel prioritering om EU:s länder ska kunna utvecklas. Jag menar att den inre marknaden snarare blir ett hinder för de länder som exempelvis vill driva klimatfrågorna framåt.

Vidare vill jag framföra att Vänsterpartiet länge har drivit frågan om att Sverige bör kräva att EU i sitt fördrag ska anta ett juridiskt bindande socialt protokoll som tydliggör grundläggande fackliga rättigheter. Den fria förhandlings- och konflikträtten samt rätten att fritt teckna kollektivavtal bör enligt min mening gälla inom unionen och får inte underordnas ekonomiska intressen. Jag vill därför påpeka att det är positivt att EU-parlamentet nu röstat igenom arbetsvillkorsdirektivet, skydd för visseblåsare och en europeisk arbetsmarknadsmyndighet. Sådana initiativ tror jag kommer att stärka den inre marknaden i stort.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:154 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utarbeta en nationell strategi för etableringar av datacenter i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:161 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett kontantförbud vid hantering av handel med metallskrot och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra tillståndskravet för handel med metallskrot och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:162 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att avskaffa Europeiska unionens totalförbud mot export av svenskt snus och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:165 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för icke snedvridande konkurrensregler nationellt och globalt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utvärdering bör göras gällande svenska sektors långsiktiga importbehov och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka svenska exportmöjligheter gällande högteknologiska produkter högt upp i värdekedjan och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för en öppen och fri handel samt motverka protektionism och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handelsavtal i första hand ska prioritera en real tillväxt gällande den svenska industrin och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handelsavtal bör innefatta djuretik, CSR och miljöaspekter, framför allt ett minskat koldioxidläckage och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om handelsavtalet TTIP och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska vara en drivande kraft inom EU för att ett nytt handelsavtal mellan EU och Storbritannien kommer till stånd och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige även fortsatt måste verka för goda handelsrelationer med Storbritannien, oaktat deras relation till EU, och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:167 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Business Sweden i uppdrag att ge tillväxtekonomier som eftersträvar upprätthållandet av mänskliga rättigheter högre prioritet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Business Sweden ska ge Somaliland ökad prioritet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Business Sweden i uppdrag att verka för ökad export av produkter och tjänster som berör energieffektivisering och miljöteknik och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:305 av Jimmy Ståhl (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det enbart bör få säljas certifierade alkomätare och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:371 av Amineh Kakabaveh (V):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en mycket strikt uppförandekod ska gälla för de svenska företag som avser att investera i Iran, vilken innebär att företagen respekterar mänskliga rättigheter, inberäknat rättigheter för de anställda vid de svenska företagen att förhandla med arbetsgivaren om löner och arbetsvillkor i enlighet med ILO:s kärnkonventioner, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen bör verka för att svenska företag som vill investera i Iran gör det i de eftersatta kurdiska områdena så att arbetstillfällen skapas där, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:450 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda omfattningen av bolag vars produkter framkommit som ett resultat av slavarbete och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:723 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att etablera en funktion, som inte begränsas till utvecklingsarbetet, för vägledning och kunskap för svenska företag som vill motverka det krympande demokratiska utrymmet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på bindande riktlinjer för företagets ansvar och mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör revidera Sveriges handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter så att den tar itu med civilsamhällets krympande utrymme, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:752 av Anna Wallentheim (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa högre krav på att det i Sverige endast ska användas certifierad palmolja och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ställa sig bakom Amsterdamdeklarationen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:757 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om ökad insyn i den verksamhet som Exportkreditnämnden (EKN) och Svensk Exportkredit (SEK) bedriver och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med mer konkreta förslag på hur svenskt exportfrämjande ska bli samstämmigt med politiken för global utveckling och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag utifrån Statskontorets rapport FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete och tillkännager detta för regeringen.

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör följa Norges exempel och införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:865 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att se över möjligheten att införa ett exportstöd liknande det i andra länder för att få igång exporten hos svensk småbåtsindustri och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:915 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av hur fler gränshinder mellan Sverige och Norge kan rivas i syfte att främja handeln mellan länderna och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD):

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa certifiering av alkomätare och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1279 av David Josefsson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att häva försäljningsförbudet för snus i övriga EU och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja livsmedelsföretagen med kompetensutveckling när det gäller export och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1312 av Maria Strömkvist och Roza Güclü Hedín (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska överväga initiativ för ökad statlig samordning vid större internationella investeringar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Business Sweden ska ge Somaliland ökad prioritet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2006 av Erik Bengtzboe (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att avskaffa Europeiska unionens totalförbud mot export av svenskt snus och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla den inre marknaden och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja utvecklandet av den digitala inre marknaden och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mer europeisk frihandel med omvärlden och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa energideklaration på personbilar vid nybilsförsäljning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Europa bör ges större förutsättningar att skapa fler jobb och ökad tillväxt genom att EU ingår fler frihandelsavtal, skapar en gemensam digital inre marknad samt värnar den ekonomiska stabiliteten i unionen för att därigenom möjliggöra för fler investeringar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2709 av Daniel Bäckström och Fredrik Christensson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska gränshindren för näringslivet mellan Sverige och Norge och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2735 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett samordnat statligt stöd för internationalisering bör utvecklas för regionerna och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta den svenska livsmedelsexporten, bl.a. genom inrättandet av livsmedelsattachéer, och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2776 av Sofia Damm (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom ramen för EU-samarbetet bör intensifiera samarbetet med Tyskland och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utveckla en nationell strategi för ett utökat samarbete med Tyskland och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att EU:s tjänstedirektiv breddas i syfte att utveckla den inre marknaden och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa förutsättningar för export av svenska välfärdstjänster och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur regional och lokal expertrådgivning ska kunna upphandlas av fristående aktörer och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla insatserna för svenska företags möjligheter att medverka i FN-upphandlingar och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att det i bi- och plurilaterala handelsavtal skapas funktionella tvistlösningsmekanismer som underlättar för små och medelstora företag att etablera sig i andra länder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att minska tullar och andra handelshinder för miljövänlig teknik och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2784 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att minska tullar och andra handelshinder på miljövänlig energiteknik, såsom solceller, och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2820 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att export som främjar energieffektivitet bör främjas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handel med sälprodukter åter ska tillåtas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2895 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över Sveriges möjligheter att attrahera energiintensiv industri och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att driva på för att avskaffa handelshinder gentemot länder som vidtar åtgärder som sänker växthusgasutsläppen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att driva på för att det gröna frihandelsavtalet ska bli så omfattande som möjligt och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att upphäva exportförbudet för snus inom EU och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2903 av Hans Wallmark m.fl. (M):

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om frihandel och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om handel, mänskliga rättigheter och miljö och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2913 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att den internationella kompetens som finns i Sverige bättre tas till vara i regionala exportcentrum och tillkännager detta för regeringen.